

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

10 janvier 2005

PROJET DE LOI

**modifiant la législation relative à la
protection de la jeunesse et à la prise en
charge des mineurs ayant commis un fait
qualifié infraction**

**AVIS DU CONSEIL SUPÉRIEUR
DE LA JUSTICE**

Document précédent :

Doc 51 **1467/ (2004/2005) :**
001 : Projet de loi.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

10 januari 2005

WETSONTWERP

**tot wijziging van de wetgeving betreffende
de jeugdbescherming en het ten laste nemen
van minderjarigen die een als misdrijf
omschreven feit hebben gepleegd**

**ADVIES VAN DE HOGE RAAD
VOOR DE JUSTITIE**

Voorgaand document :

Doc 51 **1467/ (2004/2005) :**
001 : Wetsontwerp.

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>Vlaams Belang</i>	: Vlaams Belang
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>
<i>DOC 51 0000/000 : Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>	<i>DOC 51 0000/000 : Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA : Questions et Réponses écrites</i>	<i>QRVA : Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV : Compte Rendu Intégral, avec à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)</i>	<i>CRIV : Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)</i>
<i>CRIV : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)</i>	<i>CRIV : Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)</i>
<i>CRABV : Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)</i>	<i>CRABV : Beknopt Verslag (op blauw papier)</i>
<i>PLEN : Séance plénière (couverture blanche)</i>	<i>PLEN : Plenum (witte kaft)</i>
<i>COM : Réunion de commission (couverture beige)</i>	<i>COM : Commissievergadering (beige kaft)</i>

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>
<i>Commandes :</i>	<i>Bestellingen :</i>
<i>Place de la Nation 2</i>	<i>Natieplein 2</i>
<i>1008 Bruxelles</i>	<i>1008 Brussel</i>
<i>Tél. : 02/ 549 81 60</i>	<i>Tel. : 02/ 549 81 60</i>
<i>Fax : 02/549 82 74</i>	<i>Fax : 02/549 82 74</i>
<i>www.laChambre.be</i>	<i>www.deKamer.be</i>
<i>e-mail : publications@laChambre.be</i>	<i>e-mail : publicaties@deKamer.be</i>

Avis sur:

- le projet de loi instituant les avocats des mineurs
- le projet de loi ouvrant l'accès à la justice aux mineurs
- le projet de loi modifiant diverses dispositions relatives au droit des mineurs d'être entendus par le juge
- l'avant-projet de loi modifiant la législation relative à la protection de la jeunesse et à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction

Approuvé par l'assemblée générale le 24 novembre 2004

Advies over:

- het wetsontwerp tot instelling van advocaten voor minderjarigen
- het wetsontwerp betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter
- het wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord
- voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd

Goedgekeurd door de algemene vergadering op 24 november 2004

Table des matières - Inhoudstafel

I.	PRÉAMBULE	8
I.	VOORWOORD	8
II.	SYNTHESE DE L'AVIS	8
II.	SYNTHESE VAN HET ADVIES	8
III.	OBSERVATIONS ET RECOMMANDATIONS	9
III.	OPMERKINGEN EN AANBEVELINGEN	9
1.	Projet de loi instituant les avocats des mineurs	9
1.	Wetsontwerp tot instelling van advocaten voor minderjarigen	9
2.	Projet de loi ouvrant l'accès à la justice aux mineurs	9
2.	Wetsontwerp betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter	9
3.	Projet de loi modifiant diverses dispositions relatives au droit des mineurs d'être entendus par le juge ...	10
3.	Wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord	10
4.	Avant-projet de loi modifiant la législation relative à la protection de la jeunesse et à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction	10
4.	Voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd	10
IV.	DISCUSSION DES LIGNES DE FORCE DES PROJETS DE LOI ET DE L'AVANT-PROJET	14
IV.	BESPREKING VAN DE KRACHTLIJNEN VAN DE WETSONTWERPEN EN HET VOORONTWERP	14
1.	Projet de loi instituant les avocats des mineurs	14
1.	Wetsontwerp tot instelling van advocaten voor minderjarigen	14
1.1.	Spécialisation des avocats pour mineurs	14
1.1.	Specialisatie van advocaten voor minderjarigen	14
1.2.	Formation de ces avocats spécialisés pour mineurs (article 508/27 du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)	14
1.2.	Opleiding van die gespecialiseerde advocaten voor minderjarigen (art. 508/27 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)	14
1.3.	Droit du mineur de renoncer à l'assistance d'un avocat (article 508/24 § 1 ^{er} du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)	15
1.3.	Recht van de minderjarige om af te zien van de bijstand van een advocaat (artikel 508/24, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)	15
2.	Projet de loi ouvrant l'accès à la justice aux mineurs	15
2.	Wetsontwerp betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter	15
2.1.	Droit du mineur d'intenter personnellement une action en justice	15
2.1.	Recht van de minderjarige om persoonlijk een rechtsvordering in te stellen	15
2.2.	Désignation d'un représentant <i>ad hoc</i> lorsque le mineur n'est pas capable de se forger une opinion (article 3 ^{ter} du Code d'instruction criminelle modifié par l'article 2 alinéa 3 du projet de loi)	16
2.2.	Aanwijzing van een vertegenwoordiger <i>ad hoc</i> wanneer de minderjarige niet in staat is zijn mening te vormen (artikel 3 ^{ter} van het Wetboek van Strafvordering, gewijzigd door artikel 2, 3 ^e lid van het wetsontwerp)	16
2.3.	Conséquences d'une condamnation pour procès téméraire et vexatoire	16
2.3.	Gevolgen van een veroordeling voor tergend en roekeloos proces	16
3.	Projet de loi modifiant diverses dispositions relatives au droit des mineurs d'être entendus par le juge ...	16
3.	Wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord	16
3.1.	Droit du mineur à être entendu par le juge (article 931 § 2 du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)	16
3.1.	Recht van de minderjarige om door de rechter te worden gehoord (artikel 931, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)	16

3.2.	Refus du mineur de donner suite à la convocation (article 931 du Code judiciaire modifié par l'article 2 alinéas 7 et 8 du projet de loi)	17
3.2.	Weigering van de minderjarige om in te gaan op het oproepingsbericht (artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2, 7 ^e en 8 ^e lid van het wetsontwerp)	17
3.3.	Rôle de l'avocat lorsque le mineur refuse de donner suite à la convocation (article 931 du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)	18
3.3.	Rol van de advocaat wanneer de minderjarige weigert in te gaan op het oproepingsbericht (artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)	18
3.4.	Procès-verbal d'audition (article 931 § 3 alinéa 2 du Code judiciaire modifié par l'article 2 de l'avant-projet de loi)	18
3.4.	Proces-verbaal van het onderhoud (artikel 931, § 3, 2 ^e lid van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het voorontwerp van wet)	18
3.5.	Frais de l'audition (article 931 § 3 alinéa 3 du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)	18
3.5.	Kosten van het onderhoud (artikel 931, § 3, 3 ^e lid van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)	18
3.6.	Formation des magistrats (article 931bis du Code judiciaire modifié par l'article 3 du projet de loi)	18
3.6.	Opleiding van de magistraten (artikel 931bis van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 3 van het wetsontwerp)	18
4.	Avant-projet de loi modifiant la législation relative à la protection de la jeunesse et à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction	18
4.	Voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd	18
4.1.	Remarques préliminaires	18
4.1.	Voorafgaande opmerkingen	18
4.2.	Création de la fonction de magistrat de liaison (article 144quinquies du Code judiciaire inséré par l'article 34 de l'avant-projet)	19
4.2.	Creatie van de functie van verbindingsmagistraat (artikel 144quinquies van het Gerechtelijk Wetboek, ingevoegd door artikel 34 van het voorontwerp)	19
4.3.	Développement de mesures alternatives au placement	19
4.3.	Alternatieve maatregelen voor plaatsing	19
4.3.1.	Nouvelles compétences attribuées au Procureur du Roi	19
4.3.1.	Nieuwe bevoegdheden voor de procureur des Konings	19
4.3.1.1.	Insertion de la médiation dans un cadre légal (article 45quater inséré dans la loi du 8 avril 1965 par l'article 12 de l'avant-projet de loi)	19
4.3.1.1.	Een wettelijk kader voor de bemiddeling (artikel 45quater van de wet van 8 april 1965, ingevoegd door artikel 12 van het voorontwerp van wet)	19
4.3.1.2.	Obligation de motivation de la décision d'orienter ou non un dossier vers la procédure de médiation (article 45quater inséré dans la loi du 8 avril 1965 par l'article 12 alinéas 4 et 5 de l'avant-projet de loi)	20
4.3.1.2.	Verplichting tot motivering van de beslissing om een dossier al dan niet naar een bemiddelingsprocedure te oriënteren (artikel 45quater van de wet van 8 april 1965, ingevoegd door artikel 12, 4 ^e en 5 ^e lid van het voorontwerp van wet)	20
4.3.1.3.	Opposition des parents ou des civilement responsables (article 47 de la loi du 8 avril 1965 complété par l'article 14 de l'avant-projet de loi)	20
4.3.1.3.	Verzet van de ouders of van de burgerrechtelijk aansprakelijken (artikel 47 van de wet van 8 april 1965, aangevuld door artikel 14 van het voorontwerp van wet)	20
4.3.1.4.	Indemnisation des victimes (article 47 de la loi du 8 avril 1965 complété par l'article 14 de l'avant-projet de loi)	21
4.3.1.4.	Vergoeding van de slachtoffers (artikel 47 van de wet van 8 april 1965, aangevuld door artikel 14 van het voorontwerp van wet)	21
4.3.1.5.	Engagement de criminologues	21
4.3.1.5.	Indienstneming van criminologen	21
4.3.2.	Les nouvelles mesures mises à la disposition du juge de la jeunesse	22
4.3.2.	Nieuwe maatregelen ter beschikking van de jeugdrechter	22
4.3.2.1.	Une nouvelle panoplie de mesures (article 37 § 2 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 4-2° de l'avant-projet)	22
4.3.2.1.	Een nieuwe reeks maatregelen (artikel 37, § 2, van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 4-2° van het voorontwerp)	22

4.3.2.2.	Mise en œuvre de la médiation au niveau du siège	22
4.3.2.2.	Praktische uitwerking van de bemiddeling op het niveau van de zetel	22
4.3.2.3.	Possibilité d'un rôle actif du mineur par le biais d'un projet d'engagement à soumettre au contrôle du juge de la jeunesse (article 37 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 4-4° de l'avant-projet de loi insérant un § 2ter)	22
4.3.2.3.	Mogelijkheid de jongere een actieve rol te verlenen door middel van een project dat wordt voorgelegd aan de jeugdrechter (artikel 37 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 4-4° van de wet, waarbij een § 2ter wordt ingevoegd)	22
4.3.2.4.	Une prolongation des mesures prononcées (article 37 § 3 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 4-7° de l'avant-projet de loi)	23
4.3.2.4.	Verlenging van de opgelegde maatregelen (artikel 37, § 3, van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 4-7° van het voorontwerp van wet)	23
4.3.2.5.	Compétence du tribunal de la jeunesse à l'égard des mineurs malades mentaux ayant commis un fait qualifié infraction (article 43 de la loi du 8 avril 1965 ainsi que la loi du 26 juin 1990 modifiés par les articles 8 et 37 à 44 de l'avant-projet de loi)	23
4.3.2.5.	Bevoegdheid van de jeugdrechtbank ten aanzien van de minderjarige geesteszieken die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (artikel 43 van de wet van 8 april 1965 en de wet van 26 juni 1990, gewijzigd door artikel 8 en artikel 37 tot 44 van het voorontwerp van wet)	23
4.3.2.6.	Le placement provisoire de mineurs ayant commis un fait qualifié infraction lorsque les Communautés sont dans l'impossibilité matérielle d'exécuter une décision judiciaire les confiant à une institution publique de protection de la jeunesse à régime éducatif fermé	24
4.3.2.6.	Voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd wanneer de gemeenschappen in de materiële onmogelijkheid verkeren om een rechterlijke beslissing ten uitvoer te leggen op grond waarvan deze minderjarigen worden toevertrouwd aan een gesloten opvoedingsafdeling van een gemeenschapsinstelling	24
4.4.	L'objectivation des décisions du tribunal : élaboration d'une liste de critères (article 37 § 1 ^{er} de la loi du 8 avril 1965 complété par l'article 4-1° de l'avant-projet de loi)	24
4.4.	De objectivering van de beslissingen van de rechtbank : opstelling van een lijst met criteria (artikel 37, § 1 van de wet van 8 april 1965, aangevuld door artikel 4-1° van het voorontwerp van wet)	24
4.5.	La responsabilisation des parents et l'information des victimes (article 51 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 18 de l'avant-projet de loi et l'article 45bis inséré par l'article 10 de l'avant-projet de loi)	25
4.5.	Grotere responsabilisering van de ouders en informatie aan de slachtoffers (artikel 51 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 18 van het voorontwerp van wet en artikel 45bis ingevoegd door artikel 10 van het voorontwerp van wet)	25
4.6.	Le dessaisissement et ses conséquences	25
4.6.	Uithandengeving en de gevolgen ervan	25
4.6.1.	Des délais plus rapides (article 57bis de la loi du 8 avril 1965 inséré par l'article 22 de l'avant-projet de loi)	26
4.6.1.	Kortere termijnen (artikel 57bis van de wet van 8 april 1965, ingevoegd door artikel 22 van het voorontwerp van wet)	26
4.6.2.	Dessaisissement d'initiative du juge de la jeunesse	26
4.6.2.	Uithandengeving op initiatief van de jeugdrechter	26
4.6.3.	Caractère définitif du dessaisissement (article 22 § 5 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 22 de l'avant-projet de loi)	26
4.6.3.	Definitief karakter van de uithandengeving (artikel 22, § 5 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 22 van het voorontwerp van wet)	26
4.6.4.	Le placement en centre fédéral fermé suite à une citation en dessaisissement devant le tribunal de la jeunesse (article 22 § 4 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 22 de l'avant-projet de loi)	27
4.6.4.	Plaatsing in een gesloten federaal centrum ingevolge een dagvaarding tot uithandengeving voor de jeugdrechtbank (artikel 22, § 4 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 22 van het voorontwerp van wet)	27
4.6.5.	Une chambre spécifique pour juger les jeunes délinquants ayant fait l'objet d'un dessaisissement (article 101 du Code judiciaire modifié par l'article 33 de l'avant-projet de loi)	28
4.6.5.	Bijzondere kamer om te oordelen over de uit handen gegeven delinquente jongeren (artikel 101 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 33 van het voorontwerp van wet)	28

4.7.	Formation et prime de formation aux magistrats de la jeunesse	28
4.7.	Opleiding en opleidingspremie ten behoeve van de jeugdmagistraten	28
4.8.	Prestation d'intérêt général (article 52 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 19 de l'avant-projet de loi)	28
4.8.	Prestatie van algemeen nut (artikel 52 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 19 van het voorontwerp van wet)	28

I. PRÉAMBULE¹

1. C'est par lettres des 13 mai et 8 juin 2004 que la ministre de la Justice a demandé au Conseil supérieur de la Justice (C.S.J.) de rendre un avis sur les trois projets de loi et l'avant-projet de loi susmentionnés.

2. Le présent avis, qui est le premier rendu par le nouveau C.S.J. installé depuis le 1er septembre 2004, s'inscrit dans une approche duale : il s'agit de vérifier en quoi les textes proposés ont une incidence sur le fonctionnement de l'ordre judiciaire ou sur l'image de la justice. Les trois projets de loi et l'avant-projet de loi sont analysés au regard de cette double optique.

Il est apparu, après analyse en Commission d'avis et d'enquête réunie, que ces quatre textes ont bien une incidence sur le fonctionnement de l'ordre judiciaire ou sur l'image de la justice.

Le C.S.J. a souhaité se positionner par rapport à certaines options fondamentales des trois projets de loi et de l'avant-projet de loi.

3. Lors de la rédaction du présent avis, le C.S.J. a pris connaissance de différents points de vue d'acteurs de terrain.

II. SYNTHÈSE DE L'AVIS

1. Le C.S.J. aborde les quatre avant-projets de loi comme un tout cohérent dont le contenu est indissociablement lié et exprime les choix politiques clairs du parlement et de la ministre de la Justice.

2. Le C.S.J., s'il comprend la logique globale des quatre textes proposés, souhaite attirer l'attention du parlement et de la ministre de la Justice sur les quatre points généraux suivants:

– Ces réformes ne seront couronnées de succès que si elles sont dotées des moyens nécessaires à leur application² ;

– Le C.S.J., à l'instar du Conseil d'État³, estime que toutes les matières abordées ne sont pas de la compétence de l'État fédéral;

¹ Le texte original a été rédigé en langue française

² Voir à ce sujet «Les dialogues Justice» par Fred ERDMAN et Georges DE LEVAL, Rapport de synthèse rédigé à la demande de la Laurette ONKELINX, Vice-Première ministre et ministre de la Justice, juillet 2004, page 29: «La publication d'un texte dont l'exécution n'est pas garantie soit parce que les arrêtés d'exécution ne sont pas prêts soit parce que les moyens budgétaires ne sont pas disponibles doit être évitée; l'effet d'annonce non suivi d'une prompte mise en œuvre discrédite la norme».

³ Avis 37.536/VR/2/V de la section législation du Conseil d'État, pages 2 à 10.

I. VOORWOORD¹

1. Mevrouw de minister van Justitie heeft de Hoge Raad voor de Justitie (H.R.J.) bij brieven van 13 mei en 8 juni 2004 verzocht advies te verstrekken over de drie bovenvermelde wetsontwerpen en over het eveneens vermelde voorontwerp van wet.

2. Voorliggend advies, dat het eerste is dat door de sinds 1 september 2004 geïnstalleerde H.R.J. wordt verstrekt, kadert binnen een tweeledige benadering: er wordt nagegaan op welke manier de voorgestelde teksten een weerslag hebben op de werking van de rechterlijke orde of op het beeld van justitie. De drie wetsontwerpen en het voorontwerp van wet zullen vanuit die dubbele optiek worden geanalyseerd.

Na analyse door de Verenigde advies- en onderzoekscommissie is gebleken dat de vier teksten onmiskenbaar een weerslag hebben op de werking van de rechterlijke orde of op het beeld van justitie.

De H.R.J. heeft een standpunt willen innemen ten aanzien van bepaalde fundamentele opties uit de drie wetsontwerpen en het voorontwerp van wet.

3. In het kader van de redactie van voorliggend advies heeft de H.R.J. kennis genomen van de verschillende standpunten van de terreinactoren.

II. SYNTHÈSE VAN HET ADVIES

1. De H.R.J. benadert de vier ontwerp teksten als een samenhangend geheel: inhoudelijk zijn zij onlosmakelijk met elkaar verbonden en verwoorden zij de duidelijke politieke keuzes van het parlement en de minister van Justitie.

2. Hoewel de H.R.J. de algemene logica van de vier voorgestelde teksten begrijpt, wenst hij toch het parlement en mevrouw de minister van Justitie te wijzen op de vier volgende algemene aandachtspunten:

– De voorgestelde hervormingen kunnen slechts slagen indien voor de toepassing ervan de nodige middelen worden vrijgemaakt² ;

– Net zoals de Raad van State³ is ook de H.R.J. van oordeel dat niet alle behandelde materies tot de bevoegdheid van de federale overheid behoren;

¹ De tekst werd oorspronkelijk in het Frans opgesteld

² Zie daaromtrent «Justitiedialogen» door Fred ERDMAN en Georges de LEVAL, Syntheseverslag opgemaakt op verzoek van Mevrouw Laurette ONKELINX, vice-eerste Minister en Minister van Justitie, juli 2004, bladzijden 29-30: «De publicatie van een tekst moet worden vermeden wanneer de tenuitvoerlegging niet verzekerd is, omdat de uitvoeringsbesluiten niet klaar zijn of omdat de budgettaire middelen niet beschikbaar zijn. Een aankondiging die niet door een onmiddellijke tenuitvoerlegging wordt gevolgd, brengt de norm in diskrediet.»

³ Advies 37.536/VR/2/V van de afdeling wetgeving van de Raad van State, bladzijden 2 tot en met 10.

— Les réformes proposées ne mentionnent pas ou peu l'impact qu'elles pourront avoir sur la charge de travail des magistrats;

— Le C.S.J. se demande quels sont les moyens financiers qui seront consacrés à la formation des magistrats spécialisés.

3. L'avis du C.S.J. concernant l'avant-projet de loi modifiant la législation relative à la protection de la jeunesse et à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction suit la structure de l'exposé des motifs de l'avant-projet de loi. Il est néanmoins apparu à la lecture de ce dernier que, soit des informations contenues dans l'exposé des motifs ne se retrouvaient pas dans l'avant-projet de loi, soit que certaines dispositions étaient en contradiction avec l'avant-projet de loi.

III. OBSERVATIONS ET RECOMMANDATIONS

1. Projet de loi instituant les avocats des mineurs

— Le C.S.J. se réjouit que la pratique des avocats spécialisés pour mineurs soit uniformisée

— Le contenu de cette formation et la manière dont la qualité de cette formation peut être vérifiée devraient être précisés dans le projet de loi. Le C.S.J. souhaite une formation horizontale (formation dans tous les domaines auxquels le mineur peut être confronté) de ces avocats spécialisés et l'affectation d'un budget spécifique pour mener cette réforme à bien

— Le C.S.J. plaide pour une simplification de la procédure qui permet au mineur de renoncer à l'assistance d'un avocat

2. Projet de loi ouvrant l'accès à la justice aux mineurs

— Le C.S.J. ne souscrit pas à cette proposition de réforme dans la mesure où elle ouvre une brèche importante dans les régimes des incapacités et risque de provoquer un engorgement injustifié des cours et tribunaux

— Le C.S.J. estime que la législation actuelle offre suffisamment de moyens et de garanties pour permettre l'accès à la justice au mineur. Toute modification législative est par conséquent superflue

— Le C.S.J. se demande comment le juge peut déterminer le degré de capacité du mineur à se forger une opinion et quels sont les critères qu'il doit prendre en considération

— Le C.S.J. se demande qui prendra en charge les frais liés à une condamnation pour procès téméraire et vexatoire.

— De voorgestelde hervormingen vermelden niet of amper wat hun mogelijke impact op de werklust van de magistraten zal zijn;

— De H.R.J. vraagt zich af welke financiële middelen zullen worden uitgetrokken voor de opleiding van de gespecialiseerde magistraten.

3. Het advies van de H.R.J. over het voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, volgt de structuur van de memorie van toelichting bij het voorontwerp van wet. Niettemin is bij de lezing van het voorontwerp gebleken dat ofwel gegevens uit de memorie van toelichting niet in het voorontwerp van wet terug te vinden waren ofwel dat sommige stellingen in strijd waren met het voorontwerp van wet.

III. OPMERKINGEN EN AANBEVELINGEN

1. Wetsontwerp tot instelling van advocaten voor minderjarigen

— De H.R.J. is verheugd dat de praktijk van de gespecialiseerde advocaten voor minderjarigen wordt geüniformeerd

— De inhoud van deze opleiding en de manier waarop de kwaliteit van deze opleiding gecontroleerd kan worden, zouden in het wetsontwerp aangegeven moeten worden. De H.R.J. wenst een horizontale opleiding (opleiding in alle domeinen waarin de minderjarige kan betrokken zijn) voor die gespecialiseerde advocaten en een specifiek budget om die hervorming tot een goed einde te brengen

— De H.R.J. pleit voor een vereenvoudiging van de procedure waarbij de minderjarige kan afzien van de bijstand van een advocaat

2. Wetsontwerp betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter

— De H.R.J. staat niet achter dit voorstel tot hervorming waar het de stelsels van de onbekwaamheden sterk doorprijkt en een risico op ongerechtvaardigde overbelasting van de hoven en rechtbanken inhoudt

— De H.R.J. is van oordeel dat de huidige wetgeving voldoende middelen en waarborgen biedt om de minderjarige rechtstoegang te verlenen. Iedere wijziging van de wetgeving is bijgevolg overbodig

— De H.R.J. vraagt zich af hoe de rechter kan bepalen tot op welke hoogte de minderjarige in staat is zich een mening te vormen en welke de criteria zijn die hij daarbij in overweging moet nemen

— De H.R.J. vraagt zich af wie de kosten verbonden aan een veroordeling wegens tergend en roekeloos geding op zich zal nemen.

3. Projet de loi modifiant diverses dispositions relatives au droit des mineurs d'être entendus par le juge

— Le C.S.J. souhaite que le législateur précise davantage le champ d'application de ce projet de loi

— Le projet de loi devrait mentionner à quel stade de la procédure la convocation d'audition devrait être transmise et préciser quelles sont les conséquences de l'absence de la convocation. Ces imprécisions risquent d'être source de débats supplémentaires dans les prétoires

— Le système par lequel le mineur peut refuser de donner suite à la convocation d'audition est complexe, présente un problème de praticabilité et sera de nature à ralentir les procédures

— En imposant à l'avocat de vérifier si le refus du mineur de donner suite à la convocation a été fait de plein gré ou non, le projet de loi crée une confusion des rôles qui peut être préjudiciable à l'image de la justice et mener à une mauvaise compréhension des mécanismes de la justice

— Dans un souci d'uniformité et afin d'éviter des débats judiciaires ultérieurs retardant inutilement le déroulement de la procédure, il aurait été utile que le législateur définisse les mentions minimales que les procès-verbaux d'audition devraient contenir

— La disposition qui prévoit que, le cas échéant, les frais de l'audition seront partagés entre les parties est contraire au droit commun selon lequel c'est la partie qui succombe qui supporte la charge des frais. Le C.S.J. suggère que ces frais soient considérés comme frais de justice

— Le C.S.J. se demande quels seront les magistrats qui devront suivre la formation particulière dans la mesure où le projet de loi manque de précision quant à son champ d'application. L'habilitation qui est donnée au Roi afin de déterminer cette formation est étonnante dans la mesure où cette matière relève de la compétence du C.S.J.

4. Avant-projet de loi modifiant la législation relative à la protection de la jeunesse et à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction

— Le C.S.J. tient à souligner que la loi du 8 avril 1965 est une bonne loi en ce qu'elle laisse au juge une large faculté d'appréciation quant aux mesures appropriées, mais elle n'a jamais été dotée des moyens nécessaires à son application

3. Wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord

— De H.R.J. wenst dat de wetgever het toepassingsveld van dit wetsontwerp duidelijker omschrijft

— Het wetsontwerp zou moeten vermelden in welk stadium van de procedure het oproepingsbericht voor het onderhoud moet worden verstuurd en tevens aangeven welke gevolgen verbonden zijn aan het ontbreken van het oproepingsbericht. Die onduidelijkheid zou wel eens aanleiding kunnen geven tot bijkomende debatten in de rechtszaal

— Het systeem waarbij de minderjarige kan weigeren in te gaan op het oproepingsbericht voor een onderhoud is complex, levert problemen op inzake werkbaarheid en zal de procedures wellicht vertragen

— Doordat het de advocaat verplicht na te gaan of de weigering van de minderjarige om in te gaan op het oproepingsbericht al dan niet vrijwillig is, creëert het wetsontwerp verwarring over de rol van eenieder. Dat kan nadelig zijn voor het beeld van de justitie en tot een slecht begrip van de mechanismen van de justitie leiden

— In het belang van de eenvormigheid en om latere gerechtelijke debatten te vermijden die het procedureverloop onnodig zouden vertragen, ware het nuttig mocht de wetgever de minimale in het proces-verbaal op te nemen vermeldingen omschrijven

— De bepaling volgens dewelke de kosten verbonden aan het onderhoud in voorkomend geval worden verdeeld over de partijen, is in strijd met het gemene recht. Volgens het gemene recht immers draagt de verliezende partij de kosten. De H.R.J. stelt voor de kosten verbonden aan het onderhoud te beschouwen als gerechtskosten

— De H.R.J. vraagt zich af welke magistraten de bijzondere opleiding moeten volgen, aangezien het wetsontwerp zijn toepassingsveld niet duidelijk omschrijft. De aan de Koning verleende machtiging om die opleiding te bepalen wekt verbazing aangezien dat een materie is die tot de bevoegdheid van de H.R.J. behoort.

4. Voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd

— De H.R.J. wil onderstrepen dat de wet van 8 april 1965 een degelijke wet is – de rechter heeft immers een ruime beoordelingsvrijheid inzake de te nemen aangepaste maatregelen - maar dat de middelen vereist voor de toepassing ervan nooit werden uitgetrokken

— L'avant-projet de loi, en instaurant la création de la fonction de magistrat de liaison, pallie les lacunes des Régions et Communautés. Il paraît en outre inadéquat qu'un autre magistrat vienne modaliser les décisions prises par le juge de la jeunesse et supporte la responsabilité des carences des Régions et Communautés

— Le C.S.J. se réjouit que la médiation prétorienne développée dans certains parquets soit insérée dans un cadre légal

— Imposer aux parquets de motiver la décision d'orienter ou non un dossier vers la procédure de médiation est un travail lourd et inutile. Sanctionner l'absence de cette motivation par l'irrégularité de la saisine du tribunal de la jeunesse est inapproprié

— Le C.S.J. plaide pour que la mise en œuvre de la médiation soit identique tant au niveau du parquet que du siège et que la médiation, dans la mesure où elle n'est pas acceptée par les parents ou par les civilement responsables, n'ait pas d'incidence civile à leur égard. Il est à craindre que cela ne génère un débat judiciaire sur la méconnaissance des droits de la défense

— Le C.S.J. ne peut souscrire à la proposition qui permet aux parties préjudiciées de demander une indemnisation par voie de requête devant le tribunal de la jeunesse car il s'agit d'une question de responsabilité civile qui doit être traitée de préférence par les chambres civiles du tribunal de première instance en raison de leur spécialisation en cette matière. En outre, ces chambres sont à même de garantir l'uniformité de la jurisprudence

— Le C.S.J. soutient l'engagement de criminologues qui seront chargés de mettre en œuvre les nouvelles mesures alternatives au placement. Le C.S.J. regrette néanmoins que leur descriptif de fonction ne soit pas précisé et que leur nombre ne soit pas déterminé au prorata de la charge de travail à laquelle chaque parquet est confronté

— La multiplication des mesures mises à la disposition des magistrats doit pouvoir être concrétisée sur le terrain, il appartient dès lors aux institutions compétentes de prendre leurs responsabilités

— Le C.S.J. salue l'initiative par laquelle le mineur peut présenter au juge de la jeunesse un projet écrit contenant la ou les mesures auquel il souhaite se soumettre mais fait remarquer que son effectivité dépendra à nouveau des moyens qui seront mis en œuvre, en l'espèce les moyens qui seront donnés aux services sociaux compétents pour le contrôle de l'exécution de cet accord.

— Le C.S.J. estime que l'âge de 23 ans (prolongation des mesures prononcées) semble arbitraire. Le C.S.J. regrette qu'aucune étude préalable n'ait été réalisée pour mesurer l'impact qu'une telle mesure peut avoir sur la charge de travail des

— Door de functie van verbindingsmagistraat in te richten tracht het voorontwerp van wet de lacunes van de gewesten en gemeenschappen te dichten. Bovendien lijkt het niet aangewezen dat een andere magistraat nadien, bij de tenuitvoerlegging, zou ingrijpen in de beslissingen van de jeugdrechter en de verantwoordelijkheid zou dragen voor de tekortkomingen van de gewesten en gemeenschappen

— De H.R.J. is verheugd dat de pragmatische bemiddeling die in sommige parketten werd ontwikkeld, een wettelijk kader krijgt

— De verplichting dat de parketten hun beslissing om een dossier al dan niet naar een bemiddelingsprocedure te oriënteren, moeten motiveren, houdt veel en onnodig werk in. De sanctie dat het ontbreken van die motivering de onregelmatigheid van de aanhangigmaking bij de jeugdrechtbank impliceert, is ongeschikt.

— De H.R.J. pleit ervoor dat de bemiddeling zowel op het parket als op de zetel op identieke wijze in praktijk zou worden gebracht, en dat de bemiddeling voor de ouders of de burgerrechtelijk aansprakelijken geen weerslag op burgerlijk vlak zou hebben wanneer zij die bemiddeling niet hebben aanvaard. Het valt te vrezen dat een en ander aanleiding geeft tot een gerechtelijk debat over de miskenning van de rechten van de verdediging.

— De H.R.J. kan niet achter het voorstel staan dat de benadeelde partijen de mogelijkheid biedt via een verzoekschrift voor de jeugdrechtbank een schadevergoeding te vorderen omdat daar de burgerrechtelijke aansprakelijkheid speelt, die bij voorkeur door de in die materie gespecialiseerde burgerlijke kamers van de rechtbank van eerste aanleg moet worden behandeld. Bovendien zijn die burgerlijke kamers in staat om de uniformiteit van de rechtspraak te garanderen

— De H.R.J. steunt de indienstneming van criminologen die zullen instaan voor de praktische uitvoering van de nieuwe alternatieve maatregelen voor de plaatsing. Niettemin betreurt de H.R.J. dat hun functiebeschrijving niet nader wordt omschreven en dat hun aantal niet in evenredigheid met de werklast van de individuele parketten wordt bepaald

— Het toegenomen aantal maatregelen waarover de magistraten beschikken, moet op het terrein geconcretiseerd kunnen worden. De bevoegde instellingen dienen dan ook hun verantwoordelijkheid te nemen

— De H.R.J. juicht het initiatief toe dat de minderjarige de jeugdrechter een geschreven project kan voorleggen met de maatregelen waaraan hij zich wenst te onderwerpen. Hij merkt niettemin op dat de middelen die aan de bevoegde sociale instellingen zullen worden gegeven voor de uitvoering van dat akkoord, bepalend zullen zijn voor het welslagen ervan

— De H.R.J. is van mening dat de leeftijd van 23 jaar (voor de verlenging van de opgelegde maatregelen) arbitrair gekozen lijkt. Hij betreurt dat vooraf geen studie werd verricht over de impact van zo een maatregel op de werklast van de

juridictions de la jeunesse ainsi que sur les nouveaux besoins auxquels les Régions et Communautés devront répondre pour accueillir une population plus importante. Une prise en charge spécifique des jeunes majeurs n'est pas rencontrée par l'avant-projet de loi

— Le C.S.J. souscrit à la réforme qui vise à restituer la compétence aux tribunaux de la jeunesse à l'égard de tous les mineurs malades mentaux, qu'ils aient commis ou non un fait qualifié infraction mais déplore qu'aucune étude préalable n'ait été réalisée pour mesurer l'impact qu'une telle mesure peut avoir entre autres sur la charge de travail des tribunaux de la jeunesse

— Le C.S.J. ne peut souscrire à ce que l'avant-projet de loi anticipe ses propres échecs en mettant en place une roue de secours lorsque les Communautés ne sont pas à même d'accueillir le jeune en régime fermé. Cette approche est révélatrice d'un manque d'ambition des entités compétentes dans la politique de prise en charge des mineurs délinquants et ne peut offrir au citoyen qu'une image ternie de la Justice

— L'élaboration d'une liste de critères à prendre en considération par le juge de la jeunesse pour prendre sa décision posera inévitablement des problèmes lorsque cette décision devra être prise dans l'urgence

— Si le C.S.J. souscrit à la convocation des parents, dès le stade provisoire, dès que le jeune concerné par un fait qualifié infraction lui est déféré mais souligne que les parents ne pourront pas toujours être convoqués. Le C.S.J. estime en outre que l'information des victimes dès le stade provisoire est inadéquate. Le C.S.J. s'interroge sur le concept de stage parental au sujet duquel, l'avant-projet de loi reste imprécis

— Le C.S.J. estime que s'il paraît intéressant sur le plan de la célérité des procédures, de réduire les délais, il demeure que le délai de 15 jours (dès réception du dossier de procédure du juge de la jeunesse) donné au parquet pour lancer une éventuelle citation en dessaisissement semble irréaliste

— Le C.S.J. souhaiterait que l'avant-projet de loi soit précisé afin de permettre, comme c'est le cas actuellement, au juge de la jeunesse de se dessaisir d'initiative sans qu'une citation en dessaisissement soit un préalable

— Le C.S.J. souscrit au caractère définitif du dessaisissement par lequel le mineur qui fait l'objet du dessaisissement relève de la juridiction de droit commun à dater du jour où la décision de dessaisissement est devenue définitive, et non plus à dater du jour où la décision de condamnation est devenue définitive

— Le C.S.J. comprend la réforme par laquelle le mineur qui se trouve en section fermée d'une institution publique de protection de la jeunesse et qui fait l'objet d'une citation en dessaisissement puisse être transféré vers un centre fédéral

rechtscolleges belast met jeugdzaken en op de nieuwe noden van de gemeenschappen en gewesten, nu zij een grotere groep van personen moeten opvangen. Het voorontwerp van wet bepaalt geen specifieke regeling voor het ten laste nemen van jonge volwassenen.

— De H.R.J. onderschrijft de hervorming die de bevoegdheid inzake minderjarige geesteszieken, ongeacht of dezen al dan niet een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, terug bij de jeugdrechtbank wil leggen. Niettemin vindt hij het jammer dat geen voorafgaande studie is gebeurd naar de impact van zo een maatregel op, o.a. de werklust van de jeugdrechtbanken

— De H.R.J. staat niet achter het voorontwerp waar het vooruitloopt op het falen van de wetgeving die het voorstelt, door een «reservewiel» in te bouwen voor het geval de gemeenschappen niet in staat zouden zijn de jongere in een gesloten regime op te vangen. Die benadering wijst op een gebrek aan ambitie vanwege de bevoegde instanties inzake hun beleid betreffende de delinquente minderjarigen en geeft de burger slechts een weinig fraai beeld van de justitie

— De uitwerking van een lijst met criteria die de jeugdrechter in aanmerking dient te nemen bij zijn beslissing, zal onvermijdelijk problemen leveren bij spoedbeslissingen

— Hoewel de H.R.J. onderschrijft dat de rechtbank, wanneer bij haar een als misdrijf omschreven feit gepleegd door de minderjarige wordt aanhangig gemaakt, de ouders al in het voorlopig stadium oproept, wijst hij erop dat het niet steeds mogelijk is de ouders op te roepen. De H.R.J. meent bovendien dat het niet aangewezen is de slachtoffers al in het voorlopig stadium in te lichten. De H.R.J. stelt zich vragen over het concept van de ouderstage, nu het voorontwerp van wet daarover vaag blijft

— Hoewel het interessant lijkt, vanuit het oogpunt van een snel procedureverloop, om de termijnen in te korten, is de H.R.J. van oordeel dat de termijn van 15 dagen (vanaf de mededeling van het proceduredossier door de jeugdrechter) waarover het parket beschikt om een eventuele dagvaarding tot uithandengeving op te stellen, niet realistisch lijkt

— De H.R.J. zou graag zien dat het voorontwerp van wet wordt aangevuld om, zoals nu het geval is, de jeugdrechter in staat te stellen de zaak uit handen te geven zonder de voorafgaande voorwaarde van een dagvaarding tot uithandengeving

— De H.R.J. onderschrijft het systeem waarbij de minderjarige die het voorwerp is geweest van een uithandengeving onderworpen wordt aan de gemeenschappelijke rechtscolleges vanaf de dag dat de beslissing tot uithandengeving definitief is geworden, en niet langer vanaf de dag dat de veroordelingsbeslissing definitief is geworden

— De H.R.J. begrijpt de hervorming die de minderjarige, die in een gesloten afdeling van een overheidsinstelling voor jeugdbescherming is geplaatst en die het voorwerp uitmaakt van een dagvaarding tot uithandengeving, gedurende de duur

fermé pendant la durée de la procédure en dessaisissement, mais se demande si, ce faisant, le juge de la jeunesse ne préjuge pas largement de la demande de dessaisissement et que, statuant par la suite sur cette question, il puisse encore être considéré comme un juge impartial au sens de l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme

— La disposition par laquelle le tribunal de la jeunesse qui n'ordonne pas le dessaisissement met immédiatement fin au placement dans le centre fédéral fermé pour mineurs ayant commis un fait qualifié infraction est impraticable dans la mesure où la place libérée par le mineur en section fermée d'une institution publique de protection de la jeunesse sera rapidement occupée par un autre mineur

— Le C.S.J. estime que les mineurs constituent une catégorie de personnes devant faire l'objet d'une protection particulière. La création de chambres spécifiques au niveau du tribunal correctionnel et au niveau des chambres correctionnelles de la cour d'appel s'impose donc à cet égard. Le C.S.J. estime néanmoins que l'avant-projet de loi aura pour conséquence une extension du cadre inutilement coûteuse dans les petits arrondissements

— Le C.S.J. est partisan d'une formation obligatoire pour les juges de la jeunesse mais aurait préféré que cette formation spécialisée soit organisée dans le cadre de la formation des magistrats prévue à l'article 259bis-9 § 2. Le C.S.J. prend acte de la valorisation de cette spécialisation mais regrette qu'il n'y ait pas d'approche globale de la question

— Le C.S.J. estime que la limitation de la prestation d'intérêt général à 15 heures est inadéquate. D'une part, cette durée ne permet pas d'effectuer un travail d'investigation approfondi avec le mineur et il faut craindre, d'autre part, que cette limitation ne ternisse l'image de la justice. En effet, ce délai pourra sembler dérisoire tant pour le mineur que pour la victime. Le C.S.J. recommande de laisser une plus grande marge de manœuvre au juge que celle qui est prévue dans l'avant-projet de loi.

van de procedure van uithandengeving naar een federaal gesloten centrum laat overbrengen. Hij vraagt zich niettemin af of die beslissing van de jeugdrechter geen vooroordeel impliceert met betrekking tot de vordering tot uithandengeving en of de jeugdrechter nadien, bij zijn uitspraak over de vordering, nog kan worden beschouwd als een onpartijdige rechter in de zin van artikel 6 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens

— De bepaling die bepaalt dat de jeugdrechtbank die de uithandengeving niet beveelt, onmiddellijk een einde stelt aan de plaatsing van de minderjarige in een gesloten federaal centrum voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, is niet werkbaar aangezien de in de overheidsinstelling voor jeugdbescherming vrijgekomen plaats snel door een andere minderjarige zal worden ingenomen

— De H.R.J. is van oordeel dat de minderjarigen een categorie vormen die een bijzondere bescherming moeten genieten. De inrichting van specifieke kamers in de correctionele rechtbanken en in de correctionele kamers van de hoven van beroep is dan ook nodig. De H.R.J. is niettemin van mening dat het voorontwerp van wet een onnodig dure uitbreiding van de personeelsformaties in de kleine arrondissementen tot gevolg zal hebben

— De H.R.J. is voorstander van een verplichte opleiding voor de jeugdrechters maar geeft er de voorkeur aan dat die opleiding wordt georganiseerd in het kader van de magistratenopleiding die is bepaald in artikel 259bis-9, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek. De H.R.J. neemt nota van de valorisatie van deze specialisatie maar betreurt dat dit punt niet op een globale manier wordt benaderd

— De H.R.J. is van mening dat het niet adequaat is de prestatie van algemeen nut te beperken tot 15 uur. Enerzijds maakt deze korte termijn het niet mogelijk om met de minderjarige een diepgaand onderzoek te verrichten en anderzijds valt te vrezen dat deze beperkte termijn het imago van justitie zal aantasten. De kans bestaat immers dat zowel de minderjarige als het slachtoffer die termijn belachelijk vinden. De H.R.J. beveelt aan om de rechter meer bewegingsvrijheid te laten dan nu is bepaald in het voorontwerp van wet.

IV. DISCUSSION DES LIGNES DE FORCE DES PROJETS DE LOI ET DE L'AVANT-PROJET

1. Projet de loi instituant les avocats des mineurs

1.1. Spécialisation des avocats pour mineurs

Le projet de loi reconnaît au mineur un droit spécifique à être assisté par un conseil spécialisé. Il a le libre choix de son avocat et peut renoncer à son assistance.

Le C.S.J. se rallie aux efforts du législateur qui visent «la protection du mineur», catégorie de justiciables particulièrement faible⁴.

Certains barreaux du pays organisent déjà des permanences orientées vers le mineur. La qualité de la défense est vivement améliorée lorsque ces avocats spécialisés assistent les mineurs. Le C.S.J. se réjouit que cette pratique soit uniformisée dans tout le pays.

1.2. Formation de ces avocats spécialisés pour mineurs (article 508/27 du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)

Si le législateur devait opter pour une spécialisation des avocats pour mineurs, une formation de qualité doit être mise sur pied. Cette formation doit être organisée par les Ordres. Pour ce faire, ce projet de loi devrait prévoir les moyens financiers nécessaires à sa bonne application.

L'article 508/27 du Code judiciaire, en projet (article 2 du projet de loi) dispose néanmoins que les frais relatifs à la formation des avocats des mineurs seront à charge de l'État «dans les limites des possibilités budgétaires».

Le C.S.J. ne peut souscrire à cette optique du législateur qui consiste à mettre sur pied une réforme sans prévoir parallèlement les budgets nécessaires à sa mise en œuvre.

La formation ne doit pas se réduire aux matières de la jeunesse *sensu stricto*, il est en effet indiqué que ces avocats spécialisés reçoivent une formation dans tous les domaines auxquels le mineur peut être confronté (formation horizontale). Le C.S.J. est néanmoins conscient que l'avocat, même spécialisé, devra parfois passer le relais à un confrère si le mineur est confronté à des procédures complexes qui demandent une expérience particulière de la part de l'avocat.

Le contenu de cette formation et la manière dont la qualité de cette formation peut être vérifiée devraient être précisés dans le projet de loi.

⁴ Conformément à la convention internationale des droits de l'enfant du 20 novembre 1989.

IV. BESPREKING VAN DE KRACHTLIJNEN VAN DE WETSONTWERPEN EN HET VOORONTWERP

1. Wetsontwerp tot instelling van advocaten voor minderjarigen

1.1. Specialisatie van advocaten voor minderjarigen

Het wetsontwerp kent de minderjarige een specifiek recht op bijstand door een gespecialiseerd raadsman toe. De minderjarige kan zijn advocaat vrij kiezen en kan afzien van de bijstand van de advocaat.

De H.R.J. onderschrijft deze inspanningen van de wetgever tot «bescherming van de minderjarigen», die een bijzonder zwakke categorie van rechtzoekenden vormen⁴.

Nu al organiseren sommige balies permanenties die op minderjarigen gericht zijn. Wanneer die gespecialiseerde advocaten de minderjarigen bijstaan, vaart de kwaliteit van de verdediging er zeker wel bij. De H.R.J. is verheugd dat die praktijk over het hele land zal worden geüniformeerd.

1.2. Opleiding van die gespecialiseerde advocaten voor minderjarigen (art. 508/27 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)

Indien de wetgever opteert voor een specialisatie van advocaten voor minderjarigen, dan moet een kwalitatief hoogstaande opleiding in het leven worden geroepen, die wordt georganiseerd door de balies. Daartoe zou het besproken wetsontwerp de nodige financiële middelen moeten regelen.

Niettemin bepaalt het voorgestelde artikel 508/27 van het Gerechtelijk Wetboek (artikel 2 van het wetsontwerp) dat de kosten voor de opleiding van de advocaten voor minderjarigen «binnen de perken van de budgettaire mogelijkheden» ten laste van het Rijk vallen.

De H.R.J. kan die visie van de wetgever niet delen, aangezien op die manier een hervorming wordt doorgevoerd zonder dat parallel de nodige budgetten voor de praktische uitvoering ervan worden geregeld.

De opleiding mag zich niet beperken tot de jeugdgebonden materies *stricto sensu*. Het is immers aangewezen dat die gespecialiseerde advocaten een opleiding zouden genieten in alle domeinen waarin de minderjarige kan betrokken zijn (horizontale opleiding). Niettemin is de H.R.J. zich ervan bewust dat een advocaat, ook al heeft hij een specialisatie, soms een zaak aan een confrater zal moeten overlaten wanneer de minderjarige is verwickeld in complexe procedures waarvoor een bijzondere ervaring vanwege de advocaat is vereist.

De inhoud van deze opleiding en de manier waarop de kwaliteit van deze opleiding gecontroleerd kan worden zouden in het wetsontwerp aangegeven moeten worden.

⁴ Overeenkomstig het internationaal verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989.

1.3. Droit du mineur de renoncer à l'assistance d'un avocat (article 508/24 § 1er du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)

Le projet de loi prévoit que le mineur peut renoncer expressément à l'assistance d'un avocat. Le juge saisi du litige vérifie si cette renonciation a été faite de plein gré et communiqué le résultat de cette vérification au bâtonnier ou au bureau d'aide juridique.

Surabondamment, le C.S.J. se demande comment le juge peut déterminer si la renonciation a été faite de plein gré ou pas.

2. Projet de loi ouvrant l'accès à la justice aux mineurs

2.1. Droit du mineur d'intenter personnellement une action en justice

Le projet de loi définit les conditions d'accès à la justice des mineurs victimes d'infractions et de ceux dont les droits sont en cause dans des procédures administratives ou judiciaires.

Le C.S.J. ne peut souscrire à cette proposition de réforme dans la mesure où elle ouvre une brèche importante dans les régimes des incapacités. Permettre au mineur d'ester en justice constitue un acte particulièrement grave qui ne contribue pas nécessairement au bien être du mineur, peut avoir un impact sur sa personnalité et peut également engendrer dans son chef un risque d'instrumentalisation dans des recours judiciaires qui concernent, en fait, ses parents.

On peut craindre en outre que la modification, telle que proposée par le projet de loi, ne provoque un engorgement injustifié des cours et tribunaux.

Lorsque les personnes exerçant l'autorité parentale faillissent à leur devoir de défense des intérêts du mineur ou ont avec lui un conflit d'intérêts, la législation actuelle permet la désignation d'un tuteur *ad hoc*. Le tuteur *ad hoc* peut également se constituer partie civile pour le mineur.

Les dispositions actuelles permettent en outre, par le biais de la désignation du tuteur *ad hoc*, d'éviter que les mineurs n'intentent des actions en justice de manière intempestive.

Le C.S.J. estime que la législation actuelle offre suffisamment de moyens et de garanties pour permettre l'accès à la justice au mineur. Toute modification législative est, partant, superflue. Les observations qui suivent sont faites à titre surabondant.

1.3. Recht van de minderjarige om af te zien van de bijstand van een advocaat (artikel 508/24, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)

Het wetsontwerp bepaalt dat de minderjarige uitdrukkelijk kan afzien van de bijstand van een advocaat. De rechter voor wie het geschil aanhangig is, gaat na of die afstand vrijwillig is gebeurd en deelt het resultaat van dat nazicht mee aan de stafhouder of het bureau voor juridische bijstand.

Eens te meer vraagt de H.R.J. zich af hoe de rechter kan bepalen of er al dan niet uit vrije wil afgezien werd van de bijstand van een advocaat.

2. Wetsontwerp betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter

2.1. Recht van de minderjarige om persoonlijk een rechtsvordering in te stellen

Het wetsontwerp omschrijft de voorwaarden van toegang tot de rechter niet alleen voor minderjarigen die het slachtoffer werden van een misdrijf en ook voor minderjarigen die een administratieve of gerechtelijke procedure willen starten of erin verwickeld zijn.

De H.R.J. kan het hervormingsvoorstel niet onderschrijven waar het de stelsels van de onbekwaamheden ernstig doorprijkt. Een minderjarige in staat stellen in rechte op te treden is een bijzonder ernstige aangelegenheid, die zeker niet bijdraagt tot het welzijn van de minderjarige, die een weerslag kan hebben op zijn persoonlijkheid en die eveneens met zich kan brengen dat de minderjarige die mogelijkheid gebruikt in gerechtelijke procedures die eigenlijk zijn ouders betreffen.

Bovendien valt te vrezen dat de wijziging, zoals het wetsontwerp die voorstelt, tot een ongerechtvaardigde overbelasting van de hoven en rechtbanken zal leiden.

Wanneer de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen tekortschieten in hun plicht de belangen van de minderjarige te verdedigen of wanneer zij met de minderjarige een belangenconflict hebben, dan is het in het kader van de huidige wetgeving mogelijk een voogd *ad hoc* aan te wijzen. De voogd *ad hoc* kan zich eveneens burgerlijke partij stellen voor de minderjarige.

Voorts is het onder de huidige wettelijke bepalingen mogelijk, door middel van de aanwijzing van de voogd *ad hoc*, te vermijden dat minderjarigen op ongepaste manier rechtsvorderingen zouden instellen.

De H.R.J. is van oordeel dat de huidige wetgeving voldoende middelen en waarborgen bevat die de minderjarigen rechtstoeegang verschaffen. Iedere wijziging in de wetgeving is dan ook overbodig. De hiernavolgende opmerkingen zijn in die zin voor de volledigheid.

2.2. Désignation d'un représentant *ad hoc* lorsque le mineur n'est pas capable de se forger une opinion (article 3ter du Code d'instruction criminelle modifié par l'article 2 alinéa 3 du projet de loi)

Le projet de loi prévoit que si le mineur n'est pas capable de se forger une opinion, le président du tribunal de première instance désigne sans délai un représentant *ad hoc*.

Le C.S.J. se demande comment le juge peut déterminer le degré de capacité du mineur à se forger une opinion et quels sont les critères qu'il doit prendre en considération.

2.3. Conséquences d'une condamnation pour procès téméraire et vexatoire

Le projet de loi, en permettant au mineur d'intenter personnellement une action en justice, pose un problème supplémentaire: qu'en est-il si le mineur est condamné pour avoir introduit une procédure téméraire et vexatoire?

Le C.S.J. se demande qui prendra en charge les frais liés à la condamnation.

3. Projet de loi modifiant diverses dispositions relatives au droit des mineurs d'être entendus par le juge

3.1. Droit du mineur à être entendu par le juge (article 931 § 2 du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)

Le projet de loi consacre l'audition du mineur comme étant un droit de ce dernier. Il peut par conséquent renoncer à cette prérogative ou exercer ce droit en se faisant assister par un avocat ou par une personne de confiance.

Ce projet de loi constitue une fusion du contenu des articles 56*bis* de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse (article par ailleurs supprimé par ce projet de loi) et de l'article 931 du Code judiciaire.

Le C.S.J. regrette le manque de précision dans les termes «*Dans toute procédure concernant le mineur*» (article 2 du projet de loi modifiant l'article 931 § 2 du Code judiciaire). Ce manque de précision ne permet pas de délimiter avec certitude le champ d'application de la disposition. On peut se demander par exemple si elle est d'application dans d'autres procédures où le mineur est impliqué comme par exemple une demande de pension alimentaire ou encore une procédure en expropriation du logement principal de l'enfant.

Le projet examiné prévoit que le tribunal doit convoquer le mineur d'âge de douze ans, aux fins d'audition. Le projet de loi ne mentionne pas à quel stade de la procédure cette convocation doit être transmise. En outre, il ne prévoit pas les conséquences de l'absence de la convocation.

2.2. Aanwijzing van een vertegenwoordiger *ad hoc* wanneer de minderjarige niet in staat is zijn mening te vormen (artikel 3ter van het Wetboek van Strafvordering, gewijzigd door artikel 2, 3e lid van het wetsontwerp)

Het wetsontwerp bepaalt dat indien de minderjarige niet in staat is zijn mening te vormen, de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg onverwijld een vertegenwoordiger *ad hoc* aanwijst.

De H.R.J. vraagt zich af hoe de rechter kan bepalen tot op welke hoogte de minderjarige in staat is zijn mening te vormen en op welke criteria hij zich dient te baseren (zie Franse versie).

2.3. Gevolgen van een veroordeling voor tergend en roekeloos proces

Door de minderjarige in staat te stellen persoonlijk een rechtsvordering in te stellen, stelt het wetsontwerp een bijkomend probleem: wat als de minderjarige wordt veroordeeld voor tergend en roekeloos geding?

De H.R.J. vraagt zich af wie de kosten van de veroordeling op zich zal nemen.

3. Wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord

3.1. Recht van de minderjarige om door de rechter te worden gehoord (artikel 931, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)

Het wetsontwerp bekrachtigt het horen van de minderjarige als een recht voor laatstgenoemde. De minderjarige kan bijgevolg afzien van dat recht of het uitoefenen met de bijstand van een advocaat of een vertrouwenspersoon.

Dit wetsontwerp behelst een samenvoeging van de inhoud van artikel 56*bis* van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming (een artikel dat door dit wetsontwerp overigens wordt opgeheven) en artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek.

De H.R.J. betreurt het gebrek aan duidelijkheid in het woordgebruik: «*In elke procedure die de minderjarige betreft*» (artikel 2 van het wetsontwerp, houdende wijziging van artikel 931, § 2 van het Gerechtelijk Wetboek). Door dit gebrek aan precisie is het niet mogelijk het toepassingsveld van de bepaling met zekerheid af te bakenen. Zo rijst bij voorbeeld de vraag of de bepaling toepasselijk is in andere procedures waarin de minderjarige betrokken is, zoals een verzoek tot onderhoudsgeld of nog een procedure tot onteigening van de hoofdverblijfplaats van het kind.

Het besproken ontwerp bepaalt dat de rechtbank de minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, moet oproepen teneinde gehoord te worden. Het wetsontwerp vermeldt evenwel niet in welk stadium van de procedure die oproeping moet gebeuren. Daarnaast bepaalt het al evenmin welke gevolgen verbonden zijn aan het ontbreken van het oproepingsbericht.

Cette absence de sanction pourrait être source d'insécurité juridique. Si le législateur devait sanctionner l'absence de convocation, il devrait alors préciser clairement quelles sont les procédures qui sont visées par cet article 931 § 2 du Code judiciaire en projet.

Les imprécisions précitées risquent d'être source de débats supplémentaires dans les prétoires.

3.2. Refus du mineur de donner suite à la convocation (article 931 du Code judiciaire modifié par l'article 2 alinéas 7 et 8 du projet de loi)

Le mineur peut refuser de donner suite à la convocation. Il doit communiquer ce refus en renvoyant au greffe du tribunal la convocation signée par lui. Si le mineur est assisté par un avocat, une copie de la convocation est également envoyée à ce dernier. Si le mineur refuse de donner suite à la convocation du juge, son avocat en est avisé. L'avocat vérifie si ce refus a été fait de plein gré et communique le résultat de cette vérification au tribunal.

Le C.S.J. estime que ce système complexe présente un problème de praticabilité et sera de nature à ralentir les procédures.

Le juge peut actuellement, par l'intermédiaire du parquet ou des services sociaux, s'informer de tout renseignement utile concernant le mineur. Ceci lui permet, le cas échéant, de vérifier si le mineur a reçu la convocation, sans qu'il soit nécessaire que le mineur doive communiquer son refus au greffe.

Ajoutons que la convocation devrait mentionner de manière explicite que le mineur peut refuser de se rendre à l'audition.

3.3. Rôle de l'avocat lorsque le mineur refuse de donner suite à la convocation (article 931 du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)

Le projet de loi impose à l'avocat de communiquer la teneur de l'enquête qu'il effectue auprès de son client.

Le C.S.J. estime que le texte proposé impose un devoir d'enquête à l'avocat. Ceci est de nature à induire une confusion des rôles. L'avocat, personne de confiance, se verrait confier la mission d'investiguer et de faire rapport au tribunal. Cette confusion peut être préjudiciable à l'image de la justice et mener à une mauvaise compréhension des mécanismes de la justice.

Les conséquences d'un refus qui ne serait pas volontaire ne sont pas précisées.

3.4. Procès-verbal d'audition (article 931 § 3 alinéa 2 du Code judiciaire modifié par l'article 2 de l'avant-projet de loi)

Dat er geen sanctie op staat, kan aanleiding geven tot rechts-onzekerheid. Mocht de wetgever een sanctie bepalen voor het ontbreken van een oproepingsbericht, dan zou hij duidelijk moeten aangeven voor welke procedures het voorgesteld artikel 931, § 2 van het Gerechtelijk Wetboek bedoeld is.

De vermelde onduidelijkheden zouden wel eens aanleiding kunnen geven tot bijkomende debatten in de rechtszalen.

3.2. Weigering van de minderjarige om in te gaan op het oproepingsbericht (artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2, 7^e en 8^e lid van het wetsontwerp)

De minderjarige kan weigeren om in te gaan op het oproepingsbericht. Hij dient die weigering mee te delen door terugzending aan de griffie van de rechtbank van het door hem ondertekende oproepingsbericht. Indien de minderjarige wordt bijgestaan door een advocaat, dan wordt ook aan hem een kopie van het oproepingsbericht gestuurd. Weigert de minderjarige in te gaan op het oproepingsbericht van de rechter, dan wordt zijn advocaat daarvan ingelicht. De advocaat gaat na of die weigering vrijwillig is en deelt het resultaat van dat onderzoek mee aan de rechtbank.

Volgens de H.R.J. zal een dergelijk ingewikkeld systeem problemen opleveren op het vlak van de werkbaarheid en zou het de procedures wel eens kunnen vertragen.

Momenteel kan de rechter, door bemiddeling van het parket of de sociale diensten, naar elke nuttige inlichting informeren betreffende de minderjarige. Op die manier is hij, in voorkomend geval, in staat om te controleren of de minderjarige het oproepingsbericht heeft ontvangen, zonder dat het noodzakelijk is dat de minderjarige zijn weigering moet meedelen aan de griffie.

Voorts zou het oproepingsbericht expliciet moeten vermelden dat de minderjarige kan weigeren op de hoorzitting aanwezig te zijn.

3.3. Rol van de advocaat wanneer de minderjarige weigert in te gaan op het oproepingsbericht (artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)

Het wetsontwerp verplicht de advocaat om de inhoud van het onderzoek dat hij bij zijn cliënt uitvoert mee te delen.

De H.R.J. is van mening dat de voorgestelde tekst de advocaat een onderzoeksplicht oplegt. Dat kan tot verwarring over de rol van eenieder leiden. De advocaat, die een vertrouwenspersoon is, zou een onderzoekopdracht moeten uitvoeren en bij de rechtbank daarover verslag moeten uitbrengen. Die verwarring kan nadelig zijn voor het imago van justitie en tot een slecht begrip van de mechanismen van justitie leiden.

Er wordt niet gepreciseerd welke gevolgen verbonden zijn aan een onvrijwillige weigering.

3.4. Proces-verbaal van het onderhoud (artikel 931, § 3, 2e lid van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het voorontwerp van wet)

Le projet de loi mentionne que le greffier établit un procès-verbal qui est joint au dossier de la procédure, sans que copie en soit délivrée aux parties. Le procès-verbal est lu au mineur, puis signé pour accord par ce dernier.

Les pratiques concernant le contenu de ces procès-verbaux diffèrent d'arrondissement à arrondissement et même entre magistrats dans le même arrondissement. Dans un souci d'uniformité et afin d'éviter des débats judiciaires ultérieurs retardant inutilement le déroulement de la procédure, il aurait été utile que le législateur définisse les mentions minimales que ces procès-verbaux devront contenir (comme par exemple la teneur de l'entretien).

3.5. Frais de l'audition (article 931 § 3 alinéa 3 du Code judiciaire modifié par l'article 2 du projet de loi)

Le projet de loi dispose que, le cas échéant, les frais de l'audition seront partagés entre les parties.

Cette disposition est contraire au droit commun selon lequel c'est la partie qui succombe qui supporte la charge des frais. Le C.S.J. suggère que ces frais soient considérés comme frais de justice.

3.6. Formation des magistrats (article 931*bis* du Code judiciaire modifié par l'article 3 du projet de loi)

Le projet de loi prévoit que le Roi détermine quelle est la formation particulière que doivent suivre les juges qui statuent sur des litiges concernant des mineurs.

Le C.S.J. se demande quels seront les magistrats qui devront suivre cette formation particulière dans la mesure où le projet de loi manque de précision quant à son champ d'application. Il est évident que cette formation ne peut être limitée aux juges de la jeunesse.

Tout comme le Conseil d'État⁵, le C.S.J. trouve étonnant que cette habilitation soit donnée au Roi alors que cette matière relève de la compétence du C.S.J.⁶

4. Avant-projet de loi modifiant la législation relative à la protection de la jeunesse et à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction

4.1. Remarques préliminaires

Le C.S.J. tient à souligner que la loi du 8 avril 1965 est une bonne loi en ce qu'elle laisse au juge une large faculté d'appréciation quant aux mesures appropriées⁷, mais elle n'a jamais été dotée des moyens nécessaires à son application.

⁵ Avis 35.518/2 de la section législation du Conseil d'État

⁶ Article 151 § 3-4° de la Constitution.

⁷ Voir à ce sujet le point 4.3.2.1.

Het wetsontwerp vermeldt dat de griffier een proces-verbaal opmaakt dat bij het dossier van de rechtspleging wordt gevoegd, zonder dat evenwel een afschrift ervan aan de partijen wordt bezorgd. Het proces-verbaal wordt aan de minderjarige voorgelezen en door hem ondertekend voor akkoord.

In de praktijk verschilt de inhoud van die processen-verbaal van arrondissement tot arrondissement en binnen eenzelfde arrondissement zelfs van magistraat tot magistraat. Vanuit de bezorgdheid voor uniformiteit en om latere gerechtelijke debatten te vermijden die het procedureverloop onnodig zouden vertragen, ware het nuttig geweest mocht de wetgever de minimale in de processen-verbaal op te nemen vermeldingen nader hebben omschreven (bij voorbeeld: inhoud van het onderhoud).

3.5. Kosten van het onderhoud (artikel 931, § 3, 3^e lid van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 2 van het wetsontwerp)

Het wetsontwerp bepaalt dat de kosten van het onderhoud in voorkomend geval over de partijen worden verdeeld.

Die bepaling is in strijd met het gemene recht, volgens hetwelk de kosten worden gedragen door de partij die in het tongelijk wordt gesteld. De H.R.J. stelt voor de kosten van het onderhoud als gerechtskosten te beschouwen.

3.6. Opleiding van de magistraten (artikel 931*bis* van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 3 van het wetsontwerp)

Het wetsontwerp bepaalt welke bijzondere opleiding de rechters die oordelen in geschillen die minderjarigen betreffen, moeten volgen.

De H.R.J. vraagt zich af welke magistraten die bijzondere opleiding zullen moeten volgen. Het wetsontwerp is immers onvoldoende duidelijk over zijn toepassingsveld. Het spreekt voor zich dat die opleiding niet kan worden beperkt tot de jeugdrechtshouders.

Net zoals de Raad van State in zijn advies opmerkt⁵, vindt ook de H.R.J. het verwonderlijk dat die machtiging wordt verleend aan de Koning terwijl die materie duidelijk tot de bevoegdheid van de H.R.J. behoort⁶.

4. Voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd

4.1. Voorafgaande opmerkingen

De H.R.J. wil onderstrepen dat de wet van 8 april 1965 een degelijke wet is – de rechter heeft immers een ruime beoordelingsvrijheid inzake de te nemen aangepaste maatregelen⁷ – maar dat de middelen vereist voor de toepassing ervan nooit werden uitgetrokken.

⁵ Advies 35.518/2 van de afdeling wetgeving van de Raad van State

⁶ Artikel 151, § 3, 4°, van de Grondwet.

⁷ Zie daaromtrent punt 4.3.2.1.

Ce qui prime est en effet l'effectivité des moyens sur le terrain: les magistrats sont souvent confrontés à un manque de possibilités pour la prise en charge du jeune, ce qui implique qu'ils doivent prendre la mesure qui est disponible et non pas celle qui serait la plus appropriée au jeune.

Le C.S.J. ne peut que répéter qu'une concertation effective entre l'État fédéral et les Régions et Communautés s'imposait et que certaines dispositions de la loi du 8 avril 1965 n'auraient peut-être pas dû être modifiées si cette concertation était intervenue⁸.

4.2. Création de la fonction de magistrat de liaison (article 144 *quinquies* du Code judiciaire inséré par l'article 34 de l'avant-projet)

L'avant-projet de loi prévoit l'instauration de la fonction de magistrat de liaison en matière de jeunesse.

Ce magistrat est notamment chargé de coordonner l'exécution des décisions judiciaires.

Le C.S.J. se demande si le projet de loi ne pallie pas en réalité aux lacunes des Régions et Communautés à cet égard. Ces magistrats de liaison n'auraient aucune raison d'être si le juge de la jeunesse disposait d'un nombre suffisant de services compétents des Régions et Communautés.

Seul le juge de la jeunesse est habilité à prendre une décision à l'égard du jeune, il paraît inadéquat qu'un autre magistrat vienne modaliser cette décision et supporte la responsabilité des carences des Régions et Communautés.

4.3. Développement de mesures alternatives au placement

4.3.1. Nouvelles compétences attribuées au procureur du Roi

4.3.1.1. Insertion de la médiation dans un cadre légal (article 45 *quater* inséré dans la loi du 8 avril 1965 par l'article 12 de l'avant-projet de loi)

Les parquets ont développé une série de réponses préto-riennes et notamment la médiation. Elle a pour objet de permettre aux parties de trouver un règlement satisfaisant au différend qui les oppose. L'article 12 de l'avant-projet de loi entend consacrer dans la loi ces méthodes développées dans certains parquets.

⁸ Même dans le cadre du projet de loi actuel, une concertation devrait avoir lieu non seulement sur le plan des moyens budgétaires mais également sur le plan des échanges d'informations entre les institutions concernées (au même titre que ce qui est prévu dans l'accord de coopération entre l'État fédéral, les Communautés et les Régions concernant l'accompagnement des délinquants sexuels).

Wat prevaleert is immers dat de middelen daadwerkelijk op het terrein aanwezig zijn: vaak zien de magistraten zich geconfronteerd met een gebrek aan mogelijkheden om de jongere ten laste te nemen, waardoor zij zich verplicht zien een maatregel te nemen die voorhanden is en niet een maatregel die voor de betrokken jongere het meest geschikt zou zijn.

De H.R.J. kan niet anders dan herhalen dat effectief overleg tussen de federale staat, de gewesten en de gemeenschappen noodzakelijk is en dat sommige bepalingen van de wet van 8 april 1965 misschien niet gewijzigd hadden moeten worden, had dat overleg er geweest⁸.

4.2. Creatie van de functie van verbindingsmagistraat (artikel 144 *quinquies* van het Gerechtelijk Wetboek, ingevoegd door artikel 34 van het voorontwerp)

Het voorontwerp van wet bepaalt de inrichting van de functie van verbindingsmagistraat in jeugdzaken.

Die verbindingsmagistraat zal onder meer instaan voor de coördinatie van de tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissingen.

De H.R.J. vraagt zich af of het wetsontwerp eigenlijk niet de lacunes van de gewesten en gemeenschappen in deze materie dicht. Mocht de jeugdrechter voldoende bevoegde diensten van de gemeenschappen en gewesten tot beschikking hebben, dan zouden die verbindingsmagistraten geen bestaansredenen hebben.

Enkel de jeugdrechter is gemachtigd om een beslissing jegens de jongere te nemen, het lijkt ongepast dat een andere magistraat nadien, bij de tenuitvoerlegging, die beslissingen zou wijzigen en de verantwoordelijkheid draagt voor de tekortkomingen van de gewesten en gemeenschappen.

4.3. Alternatieve maatregelen voor plaatsing

4.3.1 Nieuwe bevoegdheden voor de procureur des Konings

4.3.1.1. Een wettelijk kader voor de bemiddeling (artikel 45 *quater* van de wet van 8 april 1965, ingevoegd door artikel 12 van het voorontwerp van wet)

De parketten hebben een reeks pragmatische actie-mogelijkheden ontwikkeld, onder meer de bemiddeling. De bemiddeling wil de partijen in staat stellen in het geschil waarin zij tegenover elkaar staan tot een bevredigende regeling te komen. Artikel 12 van het voorontwerp van wet wil de methoden die in sommige parketten werden ontwikkeld in een wettelijk kader gieten.

⁸ Zelfs in het kader van het onderhavige wetsontwerp dient nog overleg plaats te vinden, niet alleen over de budgettaire middelen maar tevens over de informatie-uitwisseling tussen de betrokken instellingen (naar analogie van wat is bepaald in het samenwerkingsakkoord tussen de federale staat, de gemeenschappen en gewesten inzake de begeleiding van seksuele delinquenten).

Le C.S.J. se réjouit que les pratiques prétorienne développées dans les parquets afin de répondre de manière plus adéquate à la délinquance juvénile soient insérées dans un cadre légal.

Ceci permettra une uniformisation des pratiques dans tous les arrondissements du pays.

4.3.1.2. Obligation de motivation de la décision d'orienter ou non un dossier vers la procédure de médiation (article 45^{quater} inséré dans la loi du 8 avril 1965 par l'article 12 alinéas 4 et 5 de l'avant-projet de loi)

L'avant-projet de loi prévoit que la décision du procureur du Roi d'orienter ou non un dossier vers la procédure de médiation doit être écrite et motivée. L'absence d'une telle motivation entraîne l'irrégularité de la saisine du tribunal de la jeunesse.

Ces deux alinéas ont pour conséquence que le procureur du Roi doit nécessairement motiver *a priori* une proposition positive ou négative de médiation. Il est étonnant d'obliger le parquet à motiver une décision de non médiation quand il souhaite classer le dossier sans suite. Par ailleurs, la sanction de l'absence de motivation, à savoir l'irrégularité de la saisine du tribunal de la jeunesse, est inappropriée.

4.3.1.3. Opposition des parents ou des civilement responsables (article 47 de la loi du 8 avril 1965 complété par l'article 14 de l'avant-projet de loi)

L'exposé des motifs de l'avant-projet de loi prévoit que l'opposition des parents ou des civilement responsables du mineur à l'indemnisation partielle ou totale de la ou des victimes ne fait pas obstacle à la médiation qui concerne le mineur à titre personnel.

Le C.S.J. estime qu'il est difficile d'outrepasser l'avis des parents ou des civilement responsables. En effet, si l'accord entre la victime et le jeune porte sur une réparation financière, il semble peu praticable qu'une telle réparation ait lieu sans l'accord de ces derniers.

Dans le même ordre d'idées, l'article 14 de l'avant-projet de loi complétant l'article 47 de la loi du 8 avril 1965 prévoit que la faute de l'auteur du fait qualifié infraction est présumée irréfragable à l'égard des victimes lorsque la médiation a abouti. Si la médiation est intervenue sans l'accord des parents ou des civilement responsables, cela pourrait leur porter préjudice alors qu'ils n'étaient pas partie à la médiation.

Il est à craindre que cela ne génère un débat judiciaire sur la méconnaissance des droits de la défense.

De H.R.J. is verheugd dat de pragmatische praktijken die in de parketten werden ontwikkeld om doeltreffender op te treden tegen jeugddelinquentie, een wettelijk kader krijgen.

Het zal een uniformering van de praktijken in alle arrondissementen van het land mogelijk maken.

4.3.1.2. Verplichting tot motivering van de beslissing om een dossier al dan niet naar een bemiddelingsprocedure te oriënteren (artikel 45^{quater} van de wet van 8 april 1965, ingevoegd door artikel 12, 4^e en 5^e lid van het voorontwerp van wet)

Het voorontwerp van wet bepaalt dat de beslissing van de procureur des Konings om een dossier al dan niet te oriënteren naar een bemiddelingsprocedure, een schriftelijke neerslag moet krijgen en gemotiveerd moet worden. Het ontbreken van een dergelijke motivering brengt de onregelmatigheid van de aanhangigmaking bij de jeugdrechtbank met zich.

Die beide leden van het artikel hebben tot gevolg dat de procureur des Konings per definitie en *a priori* een positief of negatief voorstel tot bemiddeling moet motiveren. Verbazend is dat het parket ertoe verplicht wordt, wanneer het de zaak zonder gevolg wenst te rangschikken, een beslissing van niet bemiddeling te motiveren. Bovendien is de sanctie die op het ontbreken van een motivering staat, met name de onregelmatigheid van de aanhangigmaking bij de jeugdrechtbank, ongeschikt.

4.3.1.3. Verzet van de ouders of van de burgerrechtelijk aansprakelijken (artikel 47 van de wet van 8 april 1965, aangevuld door artikel 14 van het voorontwerp van wet)

De memorie van toelichting bij het voorontwerp van wet stelt dat het verzet van de ouders of van de burgerrechtelijk aansprakelijke personen van de minderjarigen tegen de gedeeltelijke of volledige vergoeding van de slachtoffers niet in de weg staat aan de bemiddeling, die de minderjarige persoonlijk betreft.

De H.R.J. is van oordeel dat men moeilijk voorbij kan aan de mening van de ouders of van de burgerrechtelijk aansprakelijken. Indien het akkoord tussen het slachtoffer en de jongere betrekking heeft op een financiële vergoeding, dan lijkt het immers weinig werkbaar dat zoiets zonder het akkoord van de ouders of de burgerrechtelijk aansprakelijken zou gebeuren.

In dezelfde gedachtegang bepaalt artikel 14 van het voorontwerp van wet, houdende aanvulling van artikel 47 van de wet van 8 april 1965, dat de fout van de dader van een als misdrijf omschreven feit wordt geacht onweerlegbaar te zijn tegenover de slachtoffers wanneer de bemiddeling is geslaagd. Indien de bemiddeling zonder instemming van de ouders of de burgerrechtelijk aansprakelijken gebeurde, dan zou de bemiddeling ten aanzien van hen nadelige gevolgen kunnen hebben terwijl zij geen partij waren bij die bemiddeling.

Het valt te vrezen dat daaruit een gerechtelijk debat over de miskennis van de rechten van de verdediging zou ontstaan.

Si l'on compare l'article 12 à l'article 5 de l'avant-projet de loi, on constate que pour la médiation proposée par le tribunal, la présence des parents ou des civilement responsables s'impose. Ces derniers peuvent donc ne jouer aucun rôle au niveau de la médiation proposée par le parquet tandis que leur présence est indispensable dans la médiation proposée par le tribunal de la jeunesse. Cette différence ne se justifie pas.

Le C.S.J. plaide pour que la mise en œuvre de la médiation soit identique tant au niveau du parquet que du siège et que la médiation, dans la mesure où elle n'est pas acceptée par les parents ou par les civilement responsables, n'ait pas d'incidence civile à leur égard.

4.3.1.4. Indemnisation des victimes (article 47 de la loi du 8 avril 1965 complété par l'article 14 de l'avant-projet de loi)

L'avant-projet de loi complète la loi du 8 avril 1965 afin de permettre aux parties préjudiciées de demander une indemnisation par voie de requête devant le tribunal de la jeunesse qui statuera sur le dommage réclamé.

Le C.S.J. ne peut souscrire à cette proposition dans la mesure où il s'agit d'une question de responsabilité civile qui doit être traitée de préférence par les chambres civiles du tribunal de première instance en raison de leur spécialisation en cette matière. En outre, ces chambres sont à même de garantir l'uniformité de la jurisprudence.

4.3.1.5. Engagement de criminologues

L'exposé des motifs de l'avant-projet de loi prévoit qu'un criminologue sera attaché aux parquets de chaque arrondissement judiciaire; il sera chargé de mettre en œuvre les nouvelles mesures alternatives au placement.

Le C.S.J. soutient cette initiative puisqu'il y aura un accroissement inévitable de la charge de travail des parquets par la consécration légale des pratiques actuelles. Le C.S.J. regrette néanmoins que cette même préoccupation n'ait pas été prise en considération pour les magistrats du siège⁹.

Le C.S.J. s'étonne de l'adjonction d'un criminologue par parquet quelle que soit sa taille et sa charge de travail. Le nombre de criminologues par arrondissement devrait être déterminé au prorata de la charge de travail à laquelle chaque parquet est confronté.

Par ailleurs, le C.S.J. se demande pourquoi ce n'est pas le cadre des magistrats du parquet qui doit être élargi afin de faire face à cette nouvelle charge de travail, sauf à considérer que ces criminologues auront une tâche spécifique. Il est impossible de répondre à cette question puisque les textes restent muets sur la tâche précise de ces criminologues, sur les formations dont ils bénéficieront et sur leur coordination avec les services sociaux existants.

⁹ Voir infra sous points 4.3.2.4., 4.3.2.5., 4.6.5. et 4.7.

Bij vergelijking van artikel 12 met artikel 5 van het voorontwerp van wet stelt men vast dat bij de bemiddeling die door de rechtbank wordt voorgesteld, de aanwezigheid van de ouders of de burgerrechtelijk aansprakelijken nodig is. Laatstgenoemden kunnen dus niet optreden bij de bemiddeling die door het parket wordt voorgesteld, terwijl hun aanwezigheid noodzakelijk is bij de bemiddeling die door de jeugdrechtbank wordt voorgesteld. Dat onderscheid is niet verantwoord.

De H.R.J. pleit voor een identieke toepassing van de bemiddeling op het niveau van de zetel en het parket, en pleit er tevens voor dat de bemiddeling, indien niet aanvaard door de ouders of de burgerrechtelijk aansprakelijken, ten aanzien van hen geen weerslag op burgerlijk vlak zou hebben.

4.3.1.4. Vergoeding van de slachtoffers (artikel 47 van de wet van 8 april 1965, aangevuld door artikel 14 van het voorontwerp van wet)

Het voorontwerp van wet houdt een aanvulling in van de wet van 8 april 1965 teneinde de benadeelde partijen in staat te stellen bij verzoekschrift een schadevergoeding te vragen voor de jeugdrechtbank, die zal uitspraak doen over de geëiste schadeloosstelling.

De H.R.J. kan dat voorstel niet onderschrijven, nu het betrekking heeft op de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, die bij voorkeur door de in die materie gespecialiseerde burgerlijke kamers van de rechtbank van eerste aanleg moet worden behandeld. Bovendien zijn die burgerlijke kamers in staat om de uniformiteit van de rechtspraak te waarborgen.

4.3.1.5. Indienstneming van criminologen

De memorie van toelichting bij het voorontwerp van wet stelt dat aan het parket van elk gerechtelijk arrondissement een criminoloog zal worden verbonden, die de nieuwe alternatieve maatregelen voor plaatsing zal moeten ten uitvoer leggen.

De H.R.J. onderschrijft dit initiatief, aangezien de wettelijke omkadering van de huidige praktijken onvermijdelijk een hogere werklust voor de parketten zal inhouden. Niettemin betreurt de H.R.J. dat diezelfde bekommernis niet in aanmerking werd genomen voor de magistraten van de zetel⁹.

De H.R.J. is verbaasd dat aan ieder parket, ongeacht zijn grootte en werklust, een criminoloog zou worden verbonden. Het aantal criminologen per arrondissement zou moeten worden vastgelegd in evenredigheid met de werklust van ieder parket.

Daarnaast vraagt de H.R.J. zich af waarom er geen uitbreiding van de personeelsformatie van de parketmagistraten wordt geregeld, aangezien zij de bijkomende werklust moeten opvangen, tenzij die criminologen een specifieke taak zullen hebben. Het is onmogelijk die vraag te beantwoorden aangezien de teksten niets zeggen over de specifieke taak van die criminologen, de opleidingen die zij zullen genieten en de coördinatie met de bestaande sociale diensten.

⁹ Zie verder onder punten 4.3.2.4., 4.3.2.5., 4.6.5. en 4.7.

4.3.2. Les nouvelles mesures mises à la disposition du juge de la jeunesse

4.3.2.1. Une nouvelle panoplie de mesures (article 37 § 2 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 4-2° de l'avant-projet)

L'exposé des motifs de l'avant-projet de loi est imprécis. Il ne fait en effet pas état de ce que l'article 37 § 2, 3° de la loi du 8 avril 1965 prévoit actuellement que le jeune peut être «*placé sous surveillance du service social compétent, chez une personne digne de confiance ou dans un établissement approprié, en vue de leur hébergement, de leur traitement, de leur éducation, de leur instruction ou de leur formation professionnelle.*»

En outre, le juge peut maintenir le mineur en milieu familial et assortir ce maintien de toute condition qu'il estime adéquate.

Ces termes donnent une liberté totale au juge dans le choix des mesures à prendre. Malheureusement ce choix est aujourd'hui limité par la disponibilité des services offerts par les Régions et les Communautés. Il est erroné de dire que la loi du 8 avril de 1965 est lacunaire quant aux mesures que le magistrat peut prendre à l'égard du jeune. Le postulat de départ de l'avant-projet de loi semble dès lors inexact.

L'énumération de l'article 4-2° de l'avant-projet modifiant l'article 37 § 2 de la loi du 8 avril 1965 reprend toute une série de mesures que le magistrat peut prendre à l'égard du mineur.

Le C.S.J. ne peut que répéter que cette réforme ne sera couronnée de succès que si elle est accompagnée des moyens nécessaires à sa bonne application. En d'autres termes, la multiplication des mesures mises à la disposition des magistrats doit pouvoir être concrétisée sur le terrain. Il appartient ici aux institutions compétentes de prendre leurs responsabilités.

4.3.2.2. Mise en œuvre de la médiation au niveau du siège

Voir supra sous 4.3.1.3.

4.3.2.3. Possibilité d'un rôle actif du mineur par le biais d'un projet d'engagement à soumettre au contrôle du juge de la jeunesse (article 37 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 4-4° de l'avant-projet de loi insérant un § 2ter)

L'avant-projet de loi a pour but d'instaurer la possibilité pour le mineur de présenter au juge de la jeunesse un projet écrit contenant la ou les mesures auquel il souhaite se soumettre. Si ce projet est accepté par le juge, il est entériné par un accord.

4.3.2 Nieuwe maatregelen ter beschikking van de jeugd-rechter

4.3.2.1. Een nieuwe reeks maatregelen (artikel 37, § 2, van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 4-2° van het voorontwerp)

De memorie van toelichting bij het voorontwerp van wet is onduidelijk. Er wordt immers niet in vermeld dat artikel 37, § 2, 3° van de wet van 8 april 1965 bepaalt dat de jongeren, «*onder toezicht van de bevoegde sociale dienst,*» kunnen worden uitbesteed «*bij een betrouwbaar persoon of*» worden geplaatst «*in een geschikte inrichting, met het oog op hun huisvesting, behandeling, opvoeding, onderricht of beroepsopleiding.*»

Bovendien kan de rechter beslissen de minderjarige in gezinsverband te laten, en aan die beslissing iedere voorwaarde verbinden die hij aangewezen acht.

Door die verwoording heeft de rechter volledige vrijheid bij zijn keuze van de te nemen maatregelen. Jammer genoeg wordt die keuze vandaag beperkt door het al dan niet beschikbaar zijn van de diensten van de gewesten en gemeenschappen. Het is verkeerd te stellen dat de wet van 8 april 1965 een lacune vertoont inzake de maatregelen die de magistraat jegens de jongere kan nemen. De hypothese waarvan het voorontwerp van wet uitgaat, lijkt dan ook onjuist.

De opsomming in artikel 4-2° van het voorontwerp van wet, dat een wijziging inhoudt van artikel 37 § 2, van de wet van 8 april 1965, bevat een hele reeks maatregelen die de rechter jegens de minderjarige kan nemen.

De H.R.J. kan slechts herhalen dat die hervorming enkel zal slagen indien ook de nodige middelen worden uitgetrokken om ze goed toe te passen. Met andere woorden, de vermeerdering van de maatregelen waarover de magistraten beschikken, moet op het terrein concrete uitwerking kunnen vinden. In deze dienen de bevoegde instellingen hun verantwoordelijkheid te nemen.

4.3.2.2. Praktische uitwerking van de bemiddeling op het niveau van de zetel

Zie hoger onder 4.3.1.3.

4.3.2.3. Mogelijkheid de jongere een actieve rol te verlenen door middel van een project dat wordt voorgelegd aan de jeugdrechter (artikel 37 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 4-4° van de wet, waarbij een § 2ter wordt ingevoegd)

Het voorontwerp van wet wil de minderjarige de mogelijkheid bieden aan de jeugdrechter een geschreven project voor te leggen, met daarin de maatregelen waaraan hij zich wenst te onderwerpen. Indien de rechter dat project aanvaardt, wordt het opgenomen in een akkoord.

Le C.S.J. salue cette initiative mais fait néanmoins remarquer que son effectivité dépendra à nouveau des moyens qui seront mis en œuvre, en l'espèce les moyens qui seront donnés aux services sociaux compétents pour le contrôle de l'exécution de cet accord.

4.3.2.4. Une prolongation des mesures prononcées (article 37 § 3 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 4-7° de l'avant-projet de loi)

Lorsque le jeune a commis un fait qualifié infraction après l'âge de 16 ans, le juge de la jeunesse peut ordonner des mesures appropriées jusqu'à l'âge de 23 ans et non 20 ans comme prévu par la loi modifiée.

Le choix de 23 ans semble arbitraire, le C.S.J. regrette qu'aucune étude préalable n'ait été réalisée pour mesurer l'impact qu'une telle mesure peut avoir sur la charge de travail des juridictions de la jeunesse ainsi que sur les nouveaux besoins auxquels les Régions et Communautés devront répondre pour accueillir une population plus importante.

La prise en charge des mineurs n'est pas a priori la même que la prise en charge des jeunes majeurs. Ces derniers doivent bénéficier d'une prise en charge spécifique qui n'est pas rencontrée par l'avant-projet de loi. On pourrait ainsi craindre qu'un mineur de 14 ans ne doive côtoyer des jeunes majeurs de 23 ans, ce qui semble inadéquat.

4.3.2.5. Compétence du tribunal de la jeunesse à l'égard des mineurs malades mentaux ayant commis un fait qualifié infraction (article 43 de la loi du 8 avril 1965 ainsi que la loi du 26 juin 1990 modifiés par les articles 8 et 37 à 44 de l'avant-projet de loi)

L'avant-projet de loi restitue la compétence aux tribunaux de la jeunesse à l'égard de tous les mineurs malades mentaux, qu'ils aient commis ou non un fait qualifié infraction. Une telle formule permettrait de garantir aux mineurs concernés l'expertise des tribunaux de la jeunesse et de garantir la continuité de l'action des juridictions de la jeunesse. Les problèmes de compétence entre juridictions seraient, partant, résolus.

Le C.S.J. souscrit à cette optique mais tient à faire les observations suivantes:

– Le C.S.J. déplore à nouveau qu'aucune étude préalable n'ait été réalisée pour mesurer l'impact qu'une telle mesure peut avoir entre autres sur la charge de travail des tribunaux de la jeunesse. A titre d'exemple, même s'il paraît logique que la compétence territoriale reste déterminée par l'art 44 de la loi du 8 avril 1965 (la compétence territoriale du tribunal de la jeunesse est déterminée par la résidence des parents, tuteurs ou personnes qui ont la garde de la personne de moins de 18 ans), il n'en reste pas moins que ceci provoquera des déplacements lourds pour les magistrats tenus de rencontrer, dans son institution, le jeune mis en observation endéans les 5 jours ouvrables (conformément aux exigences de la loi du 26 juin 1990);

De H.R.J. juicht dit initiatief toe maar merkt niettemin op dat de doeltreffendheid ervan zal afhangen van de middelen voor de uitvoering ervan, met name de middelen waarover de bevoegde sociale diensten zullen beschikken om na te gaan of het akkoord werd ten uitvoer gelegd.

4.3.2.4. Verlenging van de opgelegde maatregelen (artikel 37, § 3, van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 4-7° van het voorontwerp van wet)

Wanneer de jongere na de leeftijd van 16 jaar een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd, kan de jeugdrechter de aangevoerde maatregelen bevelen tot de leeftijd van 23 jaar, en niet tot de leeftijd van 20 jaar, zoals bepaald werd in de gewijzigde wet.

De leeftijd van 23 jaar lijkt arbitrair gekozen te zijn. Daarnaast betreurt de H.R.J. dat er geen voorafgaande studie werd uitgevoerd om na te gaan wat de impact van een dergelijke maatregel is op de werklast van de rechtscolleges die jeugdzaken behandelen en eveneens op de nieuwe behoeften van de gewesten en gemeenschappen, nu zij een grotere groep personen zullen moeten opvangen.

Het ten laste nemen van minderjarigen is niet a priori hetzelfde als het ten laste nemen van jonge volwassenen. Voor laatstgenoemden moet een specifieke tenlasteneming geregeld worden, die niet door het voorontwerp van wet wordt voorzien. Het valt dan ook te vrezen dat een minderjarige van 14 jaar bij een jonge volwassene van 23 jaar zou komen te zitten, hetgeen een ongepaste situatie lijkt.

4.3.2.5. Bevoegdheid van de jeugdrechtbank ten aanzien van de minderjarige geesteszieken die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (artikel 43 van de wet van 8 april 1965 en de wet van 26 juni 1990, gewijzigd door artikel 8 en artikel 37 tot 44 van het voorontwerp van wet)

Het voorontwerp van wet wil de jeugdrechtbanken opnieuw bevoegd maken inzake alle minderjarige geesteszieken, ongeacht of dezen al dan niet een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd. Op die manier zou aan de betrokken minderjarigen de waarborg worden geboden van de expertise en het continue optreden van de jeugdrechtbanken. Zodoende zouden de bevoegdheidsproblemen tussen rechtscolleges worden opgelost.

De H.R.J. onderschrijft die visie, maar wil toch de volgende opmerkingen maken:

– De H.R.J. betreurt andermaal dat er geen voorafgaande studie werd uitgevoerd om na te gaan wat de mogelijke impact van een dergelijke maatregel is op, o.a. de werklast van de jeugdrechtbanken. Bij wijze van voorbeeld: al lijkt het logisch dat de territoriale bevoegdheid bepaald blijft in artikel 44 van de wet van 8 april 1965 (de territoriale bevoegdheid van de jeugdrechtbank wordt bepaald door de verblijfplaats van de ouders, voogden of degenen die de persoon beneden de achttien jaar onder hun bewaring hebben), zal die situatie moeilijke verplaatsingen impliceren voor de magistraten die overeenkomstig de voorschriften van de wet van 26 juni 1990 binnen de vijf werkdagen, in de betrokken instelling, de in observatie geplaatste jongere dienen te bezoeken;

– L'avant-projet de loi prévoit que les mesures doivent être prises par le tribunal. Ceci semble impliquer que l'ensemble des débats et des déplacements nécessite la présence du juge, du procureur et du greffier, ce qui semble difficilement praticable;

– Le C.S.J. ne peut que rappeler l'importance de créer des institutions psychiatriques spécifiques pour mineurs¹⁰.

4.3.2.6. Le placement provisoire de mineurs ayant commis un fait qualifié infraction lorsque les Communautés sont dans l'impossibilité matérielle d'exécuter une décision judiciaire les confiant à une institution publique de protection de la jeunesse à régime éducatif fermé

Le C.S.J. a déjà émis des observations quant à l'opportunité de créer des institutions fédérales. Le C.S.J. accorde sa préférence à la coopération entre l'État fédéral, les Régions et les Communautés. Pour le C.S.J., l'une des « clés du succès » est la coopération effective et efficace. Elle se présente sous la forme d'une concertation obligatoire et structurelle des divers niveaux de pouvoir.¹¹

Le C.S.J. ne peut souscrire à ce que l'avant-projet de loi anticipe ses propres échecs en mettant en place une roue de secours lorsque les Communautés ne sont pas à même d'accueillir le jeune en régime fermé. Cette approche est révélatrice d'un manque d'ambition des entités compétentes dans la politique de prise en charge des mineurs délinquants et ne peut offrir au citoyen qu'une image ternie de la Justice.

4.4. L'objectivation des décisions du tribunal: élaboration d'une liste de critères (article 37 § 1er de la loi du 8 avril 1965 complété par l'article 4-1° de l'avant-projet de loi)

L'avant-projet de loi insère une liste de critères à prendre en considération par le juge de la jeunesse.

Cette liste permettrait au tribunal d'objectiver sa décision de recourir à une mesure plutôt qu'à une autre.

Le C.S.J. formule l'observation suivante: ce système posera inévitablement des problèmes lorsque le juge de la jeunesse devra prendre une décision dans l'urgence. En effet, il

¹⁰ Les jeunes qui présentent un comportement délinquant nécessitent effectivement une approche particulière. Outre la promotion du bien-être, il faut également accorder une attention explicite à l'évaluation du risque et à la prévention de la récidive, qui sont des interventions spécialisées. De surcroît, il y a lieu de prendre en compte le risque de perturbation dans un service général, s'il n'y a pas de service d'accueil spécialisé.

¹¹ Voir à ce sujet l'avis sur l'avant-projet de loi portant réponses au comportement délinquant des mineurs. Avis à la demande du ministre de la Justice. Approuvé par l'Assemblée Générale du 12 décembre 2001.

– Het voorontwerp van wet bepaalt dat de maatregelen door de rechtbank moeten worden genomen. Dat lijkt in te houden dat bij alle debatten en verplaatsingen de rechter, de procureur en de griffier aanwezig moeten zijn, iets wat moeilijk haalbaar lijkt in de praktijk;

– De H.R.J. kan enkel herhalen dat het belangrijk is om voor minderjarigen specifieke psychiatrische instellingen op te richten¹⁰.

4.3.2.6. Voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd wanneer de gemeenschappen in de materiële onmogelijkheid verkeren om een rechterlijke beslissing ten uitvoer te leggen op grond waarvan deze minderjarigen worden toevertrouwd aan een gesloten opvoedingsafdeling van een gemeenschapsinstelling

De H.R.J. heeft al opmerkingen gemaakt bij de opportuniteit om federale instellingen op te richten. De voorkeur van de H.R.J. gaat naar de samenwerking tussen de federale overheid, de gewesten en de gemeenschappen. Volgens de H.R.J. is een van de sleutels tot « welslagen » daadwerkelijke en doeltreffende samenwerking, onder de vorm van een verplicht en structureel overleg tussen de verschillende instanties.¹¹

De H.R.J. staat niet achter het voorontwerp waar het vooruitloopt op het falen van de wetgeving die het voorstelt, door een « reservewiel » in te bouwen voor het geval de gemeenschappen niet in staat zouden zijn de jongere in een gesloten regime op te vangen. Die benadering wijst op een gebrek aan ambitie vanwege de bevoegde instanties inzake hun beleid betreffende de delinquente minderjarigen en geeft de burger een weinig fraai beeld van de justitie.

4.4. De objectivering van de beslissingen van de rechtbank: opstelling van een lijst met criteria (artikel 37, § 1 van de wet van 8 april 1965, aangevuld door artikel 4-1° van het voorontwerp van wet)

Het voorontwerp van wet voegt een lijst in met criteria die de jeugdrechter in aanmerking dient te nemen.

Die lijst moet de rechtbank in staat stellen haar beslissing om voor deze of gene maatregel te kiezen te objectiveren.

De H.R.J. merkt hierbij het volgende op: het systeem zal onvermijdelijk problemen opleveren wanneer de jeugdrechter een dringende beslissing moet nemen. Hij kan zijn beslissing

¹⁰ Jongeren die delinquent gedrag stellen, vergen immers een bijzondere aanpak. Naast welzijnsbevordering dient er tevens expliciet aandacht te worden besteed aan risicotaxatie en recidivepreventie dewelke specialistische interventies zijn. Bovendien moet worden gedacht aan het risico op verstoring in een algemene dienst, indien er geen gespecialiseerde opvangdienst bestaat.

¹¹ Zie in dit verband het advies over het voorontwerp van wet houdende antwoorden op delinquente gedragingen van minderjarigen. Advies verstrekt op verzoek van de minister van Justitie en goedgekeurd door de algemene vergadering van 12 december 2001.

ne peut motiver sa décision que sur la base des éléments dont il a connaissance sans pouvoir nécessairement rencontrer tous les critères énoncés à l'article 4-1° de l'avant-projet de loi.

4.5. La responsabilisation des parents et l'information des victimes (article 51 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 18 de l'avant-projet de loi et l'article 45*bis* inséré par l'article 10 de l'avant-projet de loi)

L'avant-projet de loi prévoit que le tribunal doit convoquer les parents, dès le stade provisoire, dès que le jeune concerné par un fait qualifié infraction lui est déféré.

Si le C.S.J. souscrit à cette optique, il n'en reste pas moins que dans certaines hypothèses, il sera impossible de convoquer les parents (population nomade, mineurs non accompagnés ...).

Il importe de souligner une contradiction entre l'exposé des motifs et l'avant-projet de loi. Ce dernier prévoit en effet, que dès qu'il est saisi d'un fait qualifié infraction, le tribunal informe toutes les victimes éventuelles, en vue de leur permettre d'être présentes. L'exposé des motifs prévoit cette information dès le stade provisoire. Il peut paraître étrange d'informer les victimes dès le stade provisoire alors que la procédure ne leur accorde aucune place si ce n'est au niveau de la médiation. Le C.S.J. estime cette information des victimes au stade provisoire inadéquate.

Il est également prévu que le procureur du Roi, le juge de la jeunesse et le tribunal, peuvent, selon le cas, proposer ou ordonner un stage parental aux parents qui manifestent un désintérêt caractérisé à l'égard de la délinquance de leurs enfants.

Le C.S.J. s'interroge sur ce concept de stage parental au sujet duquel l'avant-projet de loi reste imprécis.

4.6. Le dessaisissement et ses conséquences

Les auteurs de l'avant-projet de loi soutiennent qu'une diminution des dessaisissements interviendra notamment, par la multiplication des mesures mises à la disposition des magistrats en vue de répondre à la délinquance juvénile, d'une part, et par la possibilité de prolonger les mesures dans certains cas, jusqu'à l'âge de 23 ans de l'intéressé(e) d'autre part.

Le C.S.J. répète que ceci ne s'avèrera que si la multiplication des mesures mise à la disposition des magistrats peut être exécutée sur le terrain. Le dessaisissement est en effet parfois utilisé parce que les infrastructures adaptées n'existent pas ou ne sont pas suffisamment spécialisées, ce qui contraint les magistrats à se tourner vers le système pénal. Le dessaisissement est donc utilisé à d'autres fins.

immers enkel motiveren op basis van de gegevens waarvan hij kennis heeft, zonder alle criteria die zijn opgesomd in artikel 4, 1° van het voorontwerp van wet in aanmerking te kunnen nemen.

4.5. Grotere responsabilisering van de ouders en informatie aan de slachtoffers (artikel 51 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 18 van het voorontwerp van wet en artikel 45*bis* ingevoegd door artikel 10 van het voorontwerp van wet)

Het voorontwerp van wet bepaalt dat de rechtbank de ouders al in het voorlopig stadium moet oproepen zodra een zaak aanhangig is in zake een jongere die bij een als misdrijf omschreven feit is betrokken.

De H.R.J. treedt die visie bij, maar denkt dat het niettemin onmogelijk zal zijn, in sommige gevallen, om de ouders op te roepen (rondtrekkende bevolkingsgroep, niet begeleide minderjarige vreemdelingen, ...).

Er dient te worden gewezen op een tegenstrijdigheid tussen de memorie van toelichting en het voorontwerp van wet. Het voorontwerp bepaalt immers dat de rechtbank, zodra bij haar een als misdrijf omschreven feit aanhangig werd gemaakt, alle eventuele slachtoffers informeert om hen in staat te stellen aanwezig te zijn. Volgens de memorie van toelichting gebeurt die oproeping vanaf het voorlopig stadium. Het lijkt vreemd de slachtoffers al in te lichten vanaf het voorlopig stadium terwijl zij in deze stand van de procedure geen enkele plaats innemen, tenzij in de bemiddeling. De H.R.J. is van oordeel dat het informeren van de slachtoffers in het voorlopig stadium niet aangewezen is.

Er wordt eveneens bepaald dat de procureur des Konings, de jeugdrechter en de rechtbank, naargelang het geval, een ouderstage kunnen voorstellen of bevelen aan de ouders die duidelijk onverschillig staan tegenover het delinquent gedrag van hun kinderen.

De H.R.J. stelt zich vragen over dit concept van ouderstage, nu het voorontwerp van wet daarover vaag blijft.

4.6. Uithandengeving en de gevolgen ervan

De auteurs van het voorontwerp van wet stellen dat het aantal uithandengevingen zal verminderen, ondermeer door enerzijds het toegenomen aantal maatregelen waarover de magistraten beschikken om de jeugddelinquentie aan te pakken, en anderzijds door de mogelijkheid om in sommige gevallen de maatregelen te verlengen tot de betrokkene de leeftijd van 23 jaar heeft bereikt.

De H.R.J. herhaalt dat die stelling enkel zal bewaarheid worden indien het toegenomen aantal maatregelen waarover de magistraten beschikken op het terrein in praktijk kan worden gebracht. Soms wordt immers gebruik gemaakt van de uithandengeving wanneer aangepaste infrastructuur onbestaande is of onvoldoende gespecialiseerd is, zodat de magistraten zich verplicht zien via het strafrechtelijk systeem te werk te gaan. De uithandengeving wordt dus voor andere doeleinden gebruikt.

4.6.1. Des délais plus rapides (article 57bis de la loi du 8 avril 1965 inséré par l'article 22 de l'avant-projet de loi)

Si les conditions de dessaisissement restent identiques, à savoir l'exigence d'une étude sociale et d'un examen psychologique par les services sociaux compétents, les délais de procédure sont précisés et réduits.

L'avant projet de loi prévoit qu'à la réception du dossier de procédure du juge de la jeunesse, le procureur du Roi aura 15 jours pour lancer une éventuelle citation en dessaisissement.

Le C.S.J. estime que s'il paraît intéressant sur le plan de la célérité des procédures, de réduire les délais, il demeure que ce délai de 15 jours semble irréaliste. En effet, il peut arriver qu'à la communication du dossier par le juge de la jeunesse, le parquet (ou exceptionnellement le juge d'instruction) n'ait pas terminé ses investigations. Par conséquent, ce délai de 15 jours pourra s'avérer intenable pour le parquet dans certaines hypothèses.

Le C.S.J. estime qu'il est préférable de ne pas inscrire ce délai de 15 jours dans la mesure où l'on sait qu'il sera difficilement praticable.

Le C.S.J. fait remarquer que le non respect de ces délais n'entraîne aucune sanction.

4.6.2. Dessaisissement d'initiative du juge de la jeunesse

Le juge de la jeunesse peut actuellement se dessaisir sans qu'il soit nécessaire qu'il y ait une citation en dessaisissement du parquet. Or la lecture de l'avant-projet de loi laisse penser qu'une telle citation serait dorénavant nécessaire. Les textes sont peu clairs à ce sujet.

Le C.S.J. souhaiterait que l'avant-projet de loi soit précisé afin de permettre, comme c'est le cas actuellement, au juge de la jeunesse de se dessaisir d'initiative. Il est en effet inadéquat qu'une citation en dessaisissement soit un préalable à un jugement en dessaisissement. Cela restreindrait la liberté décisionnelle du juge de la jeunesse.

4.6.3. Caractère définitif du dessaisissement (article 22 § 5 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 22 de l'avant-projet de loi)

Selon l'avant-projet de loi, le mineur qui fait l'objet du dessaisissement relève de la juridiction de droit commun à dater du jour où la décision de dessaisissement est devenue définitive, et non plus à dater du jour où la décision de condamnation est devenue définitive.

4.6.1. Kortere termijnen (artikel 57bis van de wet van 8 april 1965, ingevoegd door artikel 22 van het voorontwerp van wet)

De voorwaarden voor de uithandengeving blijven identiek, met name een maatschappelijk onderzoek en een psychologisch onderzoek door de bevoegde sociale diensten. De termijnen van de procedure daarentegen worden nader omschreven en ingekort.

Het voorontwerp van wet bepaalt dat de procureur des Konings vanaf de ontvangst van het rechtsplegingsdossier van de jeugdrechter, over 15 dagen beschikt om een eventuele dagvaarding tot uithandengeving in te stellen.

Hoewel het inzake snel procedureverloop interessant is de termijnen in te korten, lijkt naar het oordeel van de H.R.J. die termijn van 15 dagen niet realistisch. Het kan immers gebeuren dat het parket (of in uitzonderlijke gevallen de onderzoeksrechter) op het ogenblik dat de jeugdrechter zijn dossier meedeelt zijn onderzoeken nog niet heeft voleindigd. In sommige gevallen zal die termijn voor het parket dan ook niet haalbaar zijn.

De H.R.J. is van mening dat het beter is die termijn van 15 dagen niet op te nemen, omdat geweten is dat hij moeilijk haalbaar zal zijn.

De H.R.J. merkt op dat op de niet naleving van die termijnen geen sancties staan.

4.6.2. Uithandengeving op initiatief van de jeugdrechter

Momenteel kan de jeugdrechter de zaak uit handen geven zonder dat een dagvaarding tot uithandengeving is vereist. Welnu, bij de lezing van het voorontwerp van wet lijkt een dagvaarding tot uithandengeving voortaan noodzakelijk. De teksten zijn daarover niet heel duidelijk.

De H.R.J. wenst dat het voorontwerp van wet wordt aangevuld, om de jeugdrechter, zoals nu het geval is, de mogelijkheid te bieden de zaak op eigen initiatief uit handen te geven. Het is immers niet aangewezen dat een dagvaarding tot uithandengeving een voorafgaande voorwaarde is voor een vonnis tot uithandengeving. Dat zou de beslissingsvrijheid van de jeugdrechter inperken.

4.6.3. Definitief karakter van de uithandengeving (artikel 22, § 5 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 22 van het voorontwerp van wet)

Volgens het voorontwerp van wet wordt de minderjarige die het voorwerp is geweest van een beslissing tot uithandengeving, onderworpen aan de bevoegdheid van het gemeenschappelijke rechtscollege vanaf de dag waarop de beslissing tot uithandengeving definitief is geworden, en niet langer vanaf de dag dat de veroordelingsbeslissing definitief is geworden.

Le C.S.J., dans son avis sur les trois projets de loi relatifs au dessaisissement du tribunal de la jeunesse¹², s'était déjà montré sensible à ces considérations.

Il est en effet illogique que – aussi longtemps qu'il n'a pas été définitivement condamné par une juridiction de droit commun – un jeune ayant fait l'objet d'une décision de dessaisissement reste justiciable du tribunal de la jeunesse pour les nouveaux faits qualifiés infractions qu'il pourrait avoir commis entre-temps, alors même que la décision de dessaisissement prise implique et signifie que les mesures éducatives ne paraissent plus appropriées à son égard.

4.6.4. Le placement en centre fédéral fermé suite à une citation en dessaisissement devant le tribunal de la jeunesse (article 22 § 4 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 22 de l'avant-projet de loi)

Selon l'avant-projet de loi, le mineur qui se trouve en section fermée d'une institution publique de protection de la jeunesse et qui fait l'objet d'une citation en dessaisissement pourra être transféré vers un centre fédéral fermé pendant la durée de la procédure en dessaisissement.

Le C.S.J., dans son avis sur les trois projets de loi relatifs au dessaisissement du tribunal de la jeunesse¹³, estimait comprendre cette préoccupation mais a tout de même formulé cette remarque : le juge de la jeunesse saisi d'une demande de dessaisissement pourra dorénavant décider du transfert d'un mineur vers le même centre de détention que celui où devront être placés les mineurs ayant fait l'objet d'une décision de dessaisissement et ultérieurement placés en détention préventive ou condamnés à une peine d'emprisonnement. Il est à craindre que, ce faisant, le juge de la jeunesse préjuge largement de la demande de dessaisissement et que, statuant par la suite sur cette question, il puisse encore être considéré comme un juge impartial au sens de l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme.

Le même article dispose que le tribunal de la jeunesse qui n'ordonne pas le dessaisissement met immédiatement fin au placement dans le centre fédéral fermé pour mineurs ayant commis un fait qualifié infraction et prend à l'égard de l'intéressé toute autre mesure qu'il juge utile.

Le C.S.J. estime que cette disposition n'est pas praticable dans la mesure où la place libérée par le mineur en section fermée d'une institution publique de protection de la jeunesse sera rapidement occupée par un autre mineur. Il est donc à craindre que le mineur ne doive rester en centre fédéral fermé même si le tribunal de la jeunesse n'a pas ordonné le dessaisissement.

De H.R.J. heeft zich al gevoelig getoond voor die overwegingen in zijn advies over de drie ontwerp teksten betreffende de uithandengeving door de jeugdrechtbank.¹²

Het is immers onlogisch dat een jongere die het voorwerp is geweest van een beslissing tot uithandengeving – zolang hij niet definitief werd veroordeeld door een gemeenrechtelijk rechtscollege – zou onderworpen blijven aan de jeugdrechtbank voor de nieuwe als misdrijf omschreven feiten die hij ondertussen zou hebben kunnen plegen, terwijl de jegens hem genomen beslissing tot uithandengeving inhoudt dat de educatieve maatregelen voor hem niet meer geschikt lijken.

4.6.4. Plaatsing in een gesloten federaal centrum ingevolge een dagvaarding tot uithandengeving voor de jeugdrechtbank (artikel 22, § 4 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 22 van het voorontwerp van wet)

Volgens het voorontwerp zal het mogelijk zijn de minderjarige die werd toevertrouwd aan een gesloten afdeling van een overheidsinstelling voor jeugdbescherming en die het voorwerp is van een dagvaarding tot uithandengeving, voor de duur van de procedure van uithandengeving over te brengen naar een gesloten federaal centrum.

In zijn advies over de drie ontwerp teksten betreffende de uithandengeving door de jeugdrechtbank¹³ meende de H.R.J. die bekommernis te begrijpen maar formuleerde hij toch de volgende opmerking : een jeugdrechter die werd gevat door een vordering tot uithandengeving, zou voortaan kunnen beslissen om de minderjarige te laten overbrengen naar het detentiecentrum waar ook minderjarigen worden opgesloten die, nadat ze het voorwerp van een beslissing tot uithandengeving uitmaakten, een voorlopige hechtenis of een opgelopen gevangenisstraf moeten ondergaan. Men kan zich afvragen of die beslissing van de jeugdrechter geen vooroordeel impliceert met betrekking tot de vordering tot uithandengeving en of de jeugdrechter nadien, bij zijn uitspraak over de vordering, nog kan worden beschouwd als een onpartijdige rechter in de zin van artikel 6 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.

Datzelfde artikel bepaalt dat de jeugdrechtbank die niet beveelt de zaak uit handen te geven, onmiddellijk een einde maakt aan de plaatsing in het gesloten federaal centrum voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, en ten aanzien van de betrokkene alle andere maatregelen neemt die zij nuttig acht.

De H.R.J. is van oordeel dat die bepaling niet werkbaar is, aangezien de vrijgekomen plaats van de minderjarige in de overheidsinstelling voor jeugdbescherming snel door een andere minderjarige zal worden ingenomen. Het valt dan ook te vrezen dat de minderjarige in het gesloten federaal centrum zal moeten blijven, ook al heeft de jeugdrechtbank niet bevolen de zaak uit handen te geven.

¹² Approuvé par l'Assemblée générale du 25 juin 2003.

¹³ Approuvé par l'Assemblée générale du 25 juin 2003.

¹² Goedgekeurd door de algemene vergadering van 25 juni 2003.

¹³ Goedgekeurd door de algemene vergadering van 25 juni 2003.

4.6.5. Une chambre spécifique pour juger les jeunes délinquants ayant fait l'objet d'un dessaisissement (article 101 du Code judiciaire modifié par l'article 33 de l'avant-projet de loi)

Les poursuites à l'égard d'un jeune délinquant ayant fait l'objet d'un dessaisissement pourront, désormais, être diligentées devant une chambre spécifique du tribunal correctionnel. Une chambre spécifique est également créée au niveau des chambres correctionnelles de la cour d'appel. Les magistrats qui siègeront dans ces chambres spécifiques seront choisis parmi ceux qui ont une formation ou une expérience reconnue en matière de droit de la jeunesse et de droit pénal.

Le C.S.J. estime que les mineurs constituent une catégorie de personnes devant faire l'objet d'une protection particulière. La création de chambres spécifiques s'impose donc à cet égard.

Le C.S.J. estime néanmoins que l'avant-projet de loi aura pour conséquence une extension du cadre inutilement coûteuse dans les petits arrondissements.

4.7. Formation et prime de formation aux magistrats de la jeunesse

Les magistrats de la jeunesse doivent recevoir le soutien indispensable au niveau de la formation et de la prime de formation qui justifient pleinement les qualités humaines indispensables au traitement de cette matière.

Le C.S.J. souscrit à cette optique, il est partisan d'une formation obligatoire pour les juges de la jeunesse. Le C.S.J. aurait préféré que l'avant-projet de loi ajoute les mots «*et la fonction de juge de la jeunesse*» aux article 80 et 259sexies § 1er-alinéa 4 du Code judiciaire, pour que les magistrats de la jeunesse, à l'instar de ce qui a été prévu pour la formation des juges d'instruction (article 259bis sexies § 1er-alinéa 3) suivent une formation spécialisée, organisée dans le cadre de la formation des magistrats, visée à l'article 259bis-9, § 2¹⁴ (où il appartient à la commission de nomination réunie du C.S.J. de préparer les directives et les programmes pour la formation continue des magistrats et le stage judiciaire).

Le C.S.J. prend acte de la valorisation de cette spécialisation mais regrette qu'il n'y ait pas d'approche globale de la question.

4.8. Prestation d'intérêt général (article 52 de la loi du 8 avril 1965 modifié par l'article 19 de l'avant-projet de loi)

L'avant-projet de loi dispose que le tribunal peut assortir la mesure de garde provisoire consistant à laisser le mineur dans son milieu de vie, de la condition d'accomplir une prestation d'intérêt général qui ne peut dépasser 15 heures.

¹⁴ En application de l'article 151 § 3-4° de la Constitution.

4.6.5. Bijzondere kamer om te oordelen over de uit handen gegeven delinquente jongeren (artikel 101 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 33 van het voorontwerp van wet)

De vervolgingen tegen een minderjarige die het voorwerp is geweest van een uithandengeving zouden voortaan kunnen worden ingesteld voor een specifieke kamer van de correctionele rechtbank. Er zou eveneens een specifieke kamer worden ingericht op het niveau van de correctionele kamers van het hof van beroep. De magistraten die in die specifieke kamers zitting houden, zouden worden gekozen uit de magistraten die een erkende opleiding of grote ervaring hebben genoten inzake jeugdrecht en strafrecht.

De H.R.J. is van oordeel dat de minderjarigen een categorie van personen vormen die een bijzondere bescherming moeten genieten. De inrichting van specifieke kamers is dan ook vereist.

Niettemin is de H.R.J. van mening dat het voorontwerp van wet een onnodig dure uitbreiding van de personeelsformaties in de kleine arrondissementen tot gevolg zal hebben.

4.7. Opleiding en opleidingspremie ten behoeve van de jeugdmagistraten

De jeugdmagistraten moeten de noodzakelijke steun ontvangen met betrekking tot opleiding en een opleidingspremie die volkomen verantwoord is, gelet op de onmisbare menselijke kwaliteiten die vereist zijn voor de behandeling van die materie.

De H.R.J. onderschrijft die visie. Hij is voorstander van een verplichte opleiding voor de jeugdrechters. De H.R.J. had liever gezien dat het voorontwerp van wet de woorden «*en het ambt van jeugdrechter*» zou invoegen in artikel 80 en 259sexies, § 1, 4^e lid, van het Gerechtelijk Wetboek, opdat de jeugdmagistraten, naar het voorbeeld van wat is bepaald voor de opleiding van de onderzoeksrechters (artikel 259bis sexies, § 1, 3^e lid) een gespecialiseerde opleiding zouden volgen die wordt georganiseerd in het kader van de in artikel 259bis-9, § 2, bepaalde magistratenopleiding¹⁴ (waarbij het aan de verenigde benoemingscommissie van de H.R.J. toekomt de richtlijnen en programma's voor de permanente opleiding van de magistraten en voor de gerechtelijke stage voor te bereiden).

De H.R.J. neemt nota van de valorisatie van deze specialisatie maar betreurt dat dit punt niet in het algemeen werd benaderd.

4.8. Prestatie van algemeen nut (artikel 52 van de wet van 8 april 1965, gewijzigd door artikel 19 van het voorontwerp van wet)

Het voorontwerp van wet bepaalt dat de rechtbank de voorlopige maatregel van bewaring waarbij de minderjarige in zijn leefomgeving wordt gelaten, gepaard kan laten gaan met de voorwaarde van een prestatie van algemeen nut die niet meer dan 15 uren mag bedragen.

¹⁴ Met toepassing van artikel 151, § 3-4° van de Grondwet.

Le C.S.J. estime que la limitation de cette prestation d'intérêt général est inadéquate. D'une part, cette durée ne permet pas d'effectuer un travail d'investigation approfondi avec le mineur et il faut craindre, d'autre part, que cette limitation ne ternisse l'image de la justice. En effet, ce délai pourra sembler dérisoire tant pour le mineur que pour la victime.

Le C.S.J. recommande de laisser une plus grande marge de manœuvre au juge que celle qui est prévue dans l'avant-projet de loi.

De H.R.J. is van mening dat het niet adequaat is de prestatie van algemeen nut te beperken tot 15 uur. Enerzijds maakt deze korte termijn het niet mogelijk om met de minderjarige een diepgaand onderzoek te verrichten en anderzijds valt te vrezen dat deze beperkte termijn het imago van justitie zal aantasten. De kans bestaat immers dat zowel de minderjarige als het slachtoffer die termijn belachelijk vinden.

De H.R.J. beveelt aan om de rechter meer bewegingsvrijheid te laten dan nu is bepaald in het voorontwerp van wet.